

Viranhaltijat kokevat sitoutuvansa kuntastrategiaan luottamushenkilöitä enemmän. >SIVULTA 35

www.kaks.fi

polemiikki

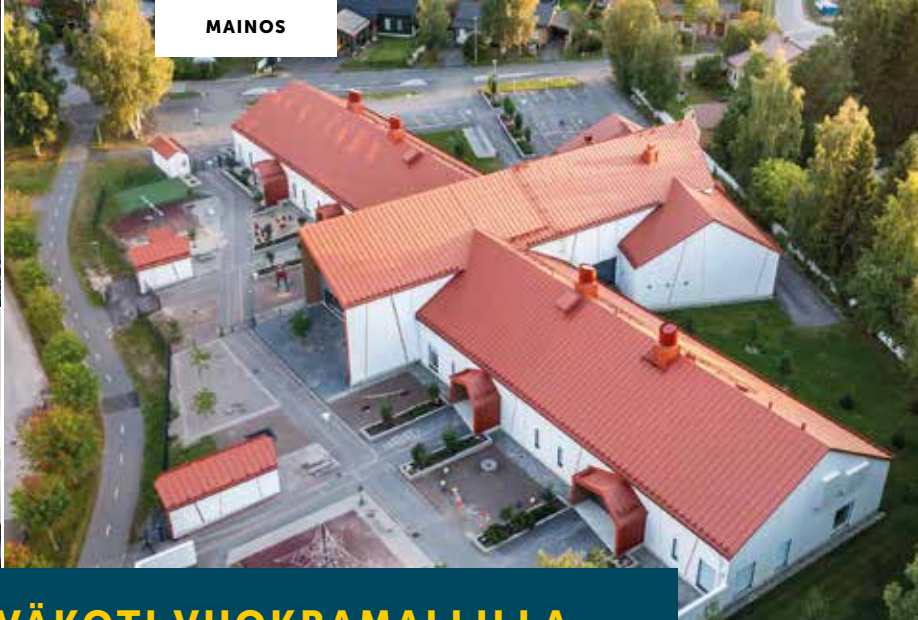
3/2025

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

Paras ohje uusille valtuutetuille:

USKALLA KYSYÄ!

Muita vinkkejä antavat konkarit Olli-Poika Parviainen, Anni Jäntti, Harri Jalonen ja Tarja Filatov.

PÄIVÄKOTI VUOKRAMALLILLA

Investointivapaa, joustava ja riskitön ratkaisu

Kaupunkiseutujen kasvu ja kehittyvät palvelutarpeet haastavat varhaiskasvatuksen tilaratkaisuja. Nykyiset päiväkotitilat voivat olla riittämättömiä, tai niiden peruskorjaaminen ei ole järkevää.

Perinteiset investointimallit vaativat suuria pääomia ja pitkää sitoutumista kiinteistön omistamiseen. Vuokramalli tarjoaa kaupungeille, kunnille ja hyvinvointialueille mahdollisuuden hankkia tarvittavat tilat ilman suuria kertaluonteisia investointeja.

Vuokramallissa kunta tai kaupunki hankkii tarvitsemansa tilat palveluna valmiiksi toteutettuina. Esimerkiksi päiväkodin hankkiminen vuokramallilla on ratkaisu, joka yhdistää turvalliset ja terveelliset tilat, pitkäaikaisen vuokrasuhteen ja kiinteistön luotettavan ylläpidon sekä kustannustehokkuuden ja taloudellisen ennustettavuuden.

Hoivatilat edelläkävijänä

Hoivatilat on vuokramallin kehittämisen edelläkävijä. Hoivatilat suunnittelee ja rakennuttaa esimerkiksi päiväkodin

räätälöidysti juuri vuokralaiselle sopivaan käyttöön. Hoivatilat jää kiinteistön aktiiviseksi pitkäaikaiseksi omistajaksi ja kantaa kiinteistöriskin koko vuokra-ajan.

Yhä useampi kaupunki on toteuttanut päiväkoteja vuokramallilla ja päättänyt keskittyä rakentamisen sijasta laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

Vuoden 2025 alussa Helsingissä otettiin käyttöön kaksi vuokramallilla toteutettua päiväkotia, Kutomo ja Torpparintupa. Hoivatilojen toteuttamat tilat ovat saaneet kiitettävää palautetta henkilökunnalta ja myös lasten vanhemmilta.

Oulun Hintaan Hoivatilojen vuokramallilla vuonna 2022 valmistunut päiväkoti on osoittautunut huolellisen ja inspiroituneen suunnittelutyön veroiseksi. Laadukkaan kokonaisuuden arki on muodostunut erittäin toimivaksi.

Tampereella tunnistettiin vuokramallin edut

240-paikkainen Kisapuiston päiväkoti valmistui Etelä-Hervantaan marraskuussa 2023. Tämä oli ensimmäinen Hoivatilojen ja Tampereen kaupungin yhteis-

hanke, ja se toteutettiin erinomaisin tuloksin. Lisäksi Tampereella Härmälänrannan Sisunaukion palvelukorttelissa päiväkoti sijaitsee samassa kiinteistössä ikäihmisten asumispalveluiden kanssa.

Kutomon ja Torpparintuvan harjannostajaisissa puhuneen Helsingin apulaispormestari **Johanna Laisaaren** mukaan varhaiskasvatuksessa tilojen merkitys käyttäjille on keskeinen. Laadukkaat tilat tukevat pedagogiikkaa, ja tärkeää on myös lasten oikeuksien toteutuminen.

Helsingin kaupunki vuokrasi pitkäaikaiskestävät ja energiatehokkaat rakennukset Hoivatiloilta 20 vuodeksi. Apulaispormestari Laisaaren mukaan vuokramalli kuulostaa järkevältä ja hyvältä, Helsingin linjausten mukaiselta. Vuokramalli antaa joustavuutta tila- ja palveluverkon yhteensovittamiseen.

“Myös jatkossa tulemme toteuttamaan tiloja vuokramallilla Helsingin omistajapoliittisten linjausten mukaisesti esimerkiksi tilantarpeeseen ei ole mahdollista osoittaa kaupungin omia tiloja”, kertoi Laisaari.

HOIVATILOJEN VUOKRAMALLILLA TOTEUTTAMIA PÄIVÄKOTEJA

Päiväkoti Kutomo, Helsinki 2025

Päiväkoti Torpparintupa, Helsinki 2025

Kisapuiston päiväkoti, Tampere 2023

Sisunaukion päiväkoti, Tampere 2022*

Satamatien päiväkoti, Oulu 2025*

Hintan päiväkoti, Oulu 2022

Ruiskukan päiväkoti, Oulu 2020

Hiidensalmen Päiväkoti, Lohja 2022*

Männistön päiväkoti, Kuopio 2021

* Osa palvelukorttelia

Hoivatilat

OSA AEDIFICA-KONSERNIA

Lue lisää: hoivatilat.fi

Jenni Airaksinen
päätoimittaja

Tervehdys kuntapäättäjille – yhdessä kohti tulevaisuuden kuntaa

Tervehdys kaikille uusille ja jatkaville kuntien luottamushenkilöille täältä Kunnallisalan kehittämissäätiön (KAKS) toimistolta. Toivomme, että tämä lehti tavoittaa mahdollisimman monet teistä! Säätiömme on kuntien ja ihmisten asialla – haluamme tukea suomalaisten kuntien mahdollisuuksia rakentaa hyvän elämän edellytyksiä tutkittuun tietoon nojaten.

Kuntapäätöksenteon maisema ei ole enää sama kuin ennen. Selkeistä tehtävänkuvista ja vakiintuneista käytännöistä on siirrytty aikaan, jossa muutos on jatkuvaa, päätöksenteko monimutkaista ja vuorovaikutus eri toimijoiden välillä monitasoista. Viime vuosien suuret, toisinaan päällekkäin toteutetut uudistukset ovat muovanneet kuntien tärkeimpiä toimintoja ja palveluja. Samalla kuntademokratia on monin tavoin murroksessa ja huoli ihmisten halusta osallistua yhteisten asioiden hoitamiseen, jopa äänestämiseen, on aidosti läsnä.

Muutokset näkyvät myös luottamushenkilöiden työssä. Yhä useammassa kunnassa poliittista johtamista halutaan kehittää ammattimaisempaan suuntaan. Kyse ei ole vain hienosäädöstä, vaan osasta laajempaa johtamisjärjestelmien uudistusta. Yhtäältä tavoitteena on vahvistaa poliittista ohjausta ja toisaalta löytää kestäviä ratkaisuja siihen, miten viranhaltijat ja poliittinen johto voivat yhdessä viedä kuntaa eteenpäin ilman turhaa vastakkainasettelua.

Ammattimaistuminen on ennen kaikkea käytännön vastaus tämän päivän kunnan haasteisiin: kykyyn reagoida nopeasti, hahmottaa laajoja kokonaisuuksia ja käyttää aikaa päätöksenteon valmisteluun ja tehtyjen päätösten seurausten ymmärtämiseen. Luottamushenkilön työ on vaativampaa kuin koskaan, ja sen tekijät ansaitsevat tukea tehtävänsä hoitamiseen.

Mutta kaiken muutoksen keskellä ei saa unohtaa inhimillisyyttä. Kaikki kunnissa tehtävä työ on lopulta ihmisten välistä yhteistyötä – erilaisten näkemysten kuuntelemista, ymmärtämistä ja yhteisen hyvän etsimistä. Päätösten vaikutukset näkyvät asukkaiden arjessa, ja siksi niiden pohjana tulisi aina olla demokratian kunnioitus ja aito halu rakentaa parempia elämän edellytyksiä erilaisissa toimintaympäristöissä. Inhimillinen ote tekee kunnasta paitsi toimivan systeemin, myös kodin sen asukkaille.

Siksi toivotamme jokaiselle luottamushenkilölle rohkeutta, yhteistyön voimaa ja onnistumisia tehtävässään – tässä ajassa, joka haastaa, mutta tarjoaa myös ainutlaatuisia mahdollisuuksia uudistua, vahvistua ja rakentaa tulevaisuuden kunta yhdessä.

polemiikki

3/2025

25

Merja Ojala

30

Kristian Tervo

42

Samu Jääskeläinen

46

Merja Ojala

PÄÄKIRJOITUS

3

AJASSA

5

Virve Valtosen väitöskirja kertoo koulujen kurinpidon sääntelyn tilasta.

Kuntajohtamisen mieli -kuuntele podcast!

TIETOKAKS

8

Oppimisen tuki • Pikkukaupunkien laadulliset kasvu-urat

• Tietoa kuntien valtionapujärjestelmästä •

Uusintapainos *Hyviä uutisia Suomesta* -kirjasta

TULEVAISUUSVALTA ON KUNNISSA NYT

12

Kaija Majosen ja Jaana Utin julkaisu *Elämänvoiman kunta*

– Viisautta nähdä ja rohkeutta toimia.

Uteliaisuus on kuntapäätäjälle hyve 16

Olli-Poika Parviainen, Anni Jäntti, Harri Jalonen ja Tarja Filatov jakavat kokemuksen tuomia neuvoja vasta-alkajille.

• Mitä uuden luottamushenkilön pitää tietää?

24

KUNTASTRATEGIASSA TÄRKEINTÄ ON PROSESSI

25

Akaan kaupunginjohtaja Rinna Ikola-Norrbacka ja

Kuntajohtajat ry:n varapuheenjohtaja Janne Peltola.

KUNTA- JA ALUEMINISTERI ANNA-KAISA IKOLA

30

Ratkaisun avaimet kuntien kohtalonkysymyksiin löytyvät

elinvoiman vahvistamisesta, paikallisista vahvuuksista

ja rohkeasta yhteistyöstä.

TUNTEET JA HALLINTO KIINNOSTAVAT,

EI VASTAKKAINASETTELU

36

Jenni Sipilä selvitti väitöskirjassaan

yhteistyön sujuvoittamismahdollisuuksia.

BORGIN POINTIT

41

KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi

kuntakenttää ja yhteiskuntaa palstallaan.

KYMMENIEN KESKUSTELUJEN MAA

42

Esa Nieminen kokosi tapahtumista kirjan.

LÄHIKUVASSA SARI RAUTIO

46

Ettei kukaan jäisi jalkoihin.

KOLUMNI

53

Kimmo Haapasalo

TÄTÄ TUTKIN

54

Strateginen maankäyttö määrittää, millaisessa

Suomessa asumme tulevaisuudessa, on havainnut

tutkimuksessaan hallintotieteiden maisteri Henri Helve.

Polemiikki on Kunnallisanalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 10 500.

Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallisanalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, kaks@kaks.fi

Päätoimittaja: Jenni Airaksinen Toimitusneuvosto: Jenni Airaksinen, Sami Borg, Maria Markus ja Minna Ruusinen.

Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, mikseioy@gmail.com

Ilmoitusten myynti: T:mi Kari Salko Kari Salko p. 0400-604 133 kari@karisalko.com

ISSN 1455-6022 (painettu) ISSN 2489-883X (verkkójulkaisu)

Osoitteenmuutokset: kaks@kaks.fi Paino: PunaMusta Oy. Aikakausmedia ry:n jäsen.

VÄITÖSKIRJA

KOULUJEN KURINPITOJA ON KIRISTETTY, MUTTA SÄÄNTELYN EPÄJOHDONMUKAISUUDET HAASTAVAT KOULUN ARKEA

Perusopetuslaissa kurinpidollisten keinojen määrä on 2000-luvulla kaksinkertaistunut ja niiden sääntely on tarkentunut. Tuore väitöstudkimus avaa, millaiseksi kurinpidon sääntelyn kokonaisuus on muodostunut.

Tutkimus osoittaa, että sääntely on painottunut seuraamuksiin, ei ennaltaehkäisyyn.
– Vaikka kurinpidon tulisi olla viimeinen keino, perusope-

tuslaki ei velvoita riittävästi ennaltaehkäisevään toimintaan, Itä-Suomen yliopiston väitöskirjatutkija **Virve Valtonen** toteaa.

jatkuu >

ESIMERKIKSI MOBIILILAITTEIDEN KERÄÄMINEN ON KOULUN TAVANOMAISTA KASVATUSTA EIKÄ OPPILAIDEN PERUSOIKEUDEN RAJOITTAMISTA.

jatkuu >

Tutkimuksen mukaan ennakoivien velvollisuuksien sääntely esimerkiksi opetusryhmien muodostamisesta on löyhää, minkä lisäksi rehtorien ja opettajien velvollisuudet eivät ole selkeästi todennettavissa.

Toisaalta kurinpitokeinoista säännellään tarkkarajaisesti riippumatta siitä, minkä luonteisia ne ovat. Osa keinoista rajoittaa oppilaan perusoikeuksia, mutta osa on tulkittavissa sellaiseksi tavanomaiseksi kasvatukseksi, josta ei tarvittaisi nykyisen kaltaista laintasoista

sääntelyä.

– Esimerkiksi mobiililaitteiden ennakollinen kerääminen on koulun tavanomaista kasvatusta eikä oppilaiden perusoikeuden rajoittamista, hän sanoo.

Tutkimus osoittaa myös, että lainvalmistelussa tehdyt oletukset koulun toimintaympäristöstä eivät vastaa koulun arkea. Lainvalmistelussa esimerkiksi oletetaan, että kurinpitotilanteissa olisi aina useita opettajia paikalla, oppilas olisi yksin ja aikaa olisi runsaasti. Koulussa

tilanne on päinvastainen – aikaa on hyvin rajallisesti, oppilaat eivät koskaan ole yksin, kun taas opettaja usein on yksin ryhmänsä kanssa.

Toimivalta kurinpitoon on vain rehtorilla ja opettajalla, mikä lainvalmisteluaineistossa perustuu korkea-koulutuksen tuomaan pätevyyteen, vaikka koulussa opettajien pätevyyttä tai osaamista kurinpitokeinojen käyttöön ei voida aina varmistaa. Samaan aikaan muut koulun aikuiset eivät saa turvautua kurinpitokeinoin, vaikka heillä olisi osaaminen niiden turvalliseen käyttöön.

- Lainvalmistelussa korostetaan yksittäisen oppilaan oikeuksiin puuttumattomuutta, vaikka kouluissa rehtoreilla ja opettajilla on korostunut huolellisuusvelvollisuus puuttua ja turvata turvallinen koulu kaikille.

Valtosen oikeustieteellinen väitöstutkimus tuokin esiin tarpeen siirtyä reaktiivisesta sääntelystä ennakoiwaan, selkeään ja käytännönläheiseen lainsäädäntöön. Koulujen kurinpidon kehittäminen ei saa perustua vain seuraamusten lisäämiseen, vaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevän koulutyön mahdollistamiseen ja oikeusturvan varmistamiseen sekä oppilaille että koulun henkilökunnalle.

Valtonen painottaa, että koulun arjessa rehtoreiden ja opettajien on voitava toimia oikeudellisesti selkeässä kehityksessä.

- Pistemäisten lakimuutosten sijaan perusopetuslain kurinpidon sääntely edellyttää kokonaisuudistusta, jossa tunnistetaan kouluympäristön erityispiirteet ja turvataan rehtoreiden ja opettajien aidot mahdollisuudet turvata kaikkien työrauha ja turvallisuus. •

Janne Aulavuori, Studio Linjat

KUNTAJOHTAMISEN MIELI – KUUNTELE SPOTIFYSSA!

Millaista kuntajohtaminen on? Miten kunnat innovoivat ja keksivät konkreettisia ratkaisuja itseään isompiin haasteisiin? Kuntajohtamisen mieli –podcast-sarja kuljettaa kuntajohtajan arkeen ja urapolkuihin. Ei ole yhtä tapaa olla kuntajohtaja tai tulla sellaiseksi.

Kunnallisanalan kehittämissäätiö on tuottanut podcast-sarjan, jossa sukkelletaan kuntajohtamisen ytimeen. Sarjaa, jossa kuntajohtajavieraat jakavat paloja omasta arjestaan, unelmistaan ja onnistumisistaan, juontavat Kunnallisanalan kehittämissäätiön toimitusjohtaja **Jenni Airaksinen** sekä Suomen Kuntajohtajat ry:n puheenjohtaja, Kempeleen kunnanjohtaja **Tuomas Lohi**.

Podcast-sarjan ensimmäinen tuotantokausi sisältää yhdeksän noin puolen tunnin mittaista jaksoa, ja ne ovat kuunneltavissa Spotifyssa. Kahdeksassa ensimmäisessä jaksossa on vieraana yksi kuntajohtaja. Jenni Airaksinen kertoo, että vieraat valikoitiin sillä perusteella, että he edustavat hyvin erikokoisia ja -tyyppisiä kuntia.

- Mukana on niin maaseutumainen pieni kunta kuin kansainvälistyvä suuri kunta, ja mukaan mahtuu myös kehyskunta avaamaan sitä, millaista on elää ja kehittää ison kaupungin kyljessä.

- Jaksot haluttiin myös teemoittaa.

- Yksi jakso pureutuu talouden tasapainottamiseen, yksi matkailuun, yksi ilmastotoimiin ja niin edelleen. Lähdimme ideoimaan aihe edellä, ja sen jälkeen valitsimme kunnan ja sieltä kuntajohtajan, jolla on kokemusta kyseisen aihepiirin parissa työskentelystä, Airaksinen kertoo.

Kauden viimeisessä jaksossa, bonusjaksossa, Jenni ja Tuomas käyvät läpi opit kahdeksan kunnan ja kahdeksan johtajan tarinoista. Mikä yllätti, mikä lämmitti ja mitä tästä kaikesta voimme sanoa? Mikä on kuntajohtamisen mieli?

JULKAISU

YHDENVERTAINEN OPPIMISEN TUKI LUKIOSSA / LIKVÄRDIGT STÖD FÖR LÄRANDE I GYMNASIET

Oppimisen tukea on viime vuosina kehitetty vauhdilla kansallisella tasolla, ja lukiot ovat kehitysprosessissa eri vaiheissa. Oppimisen tuen toteuttamiseen lukioissa vaikuttaa myös laajempi toimintaympäristö lakeineen ja säädöksineen.

Itä-Suomen yliopiston apulaisprofessori ja Yhdenvertaisen oppimisen tuki lukiossa -hankkeen johtaja **Kaisa Pihlainen** kollegoineen päättivät tutkia lukiossa olevassa olevia oppimisen tuen toteuttamisen hyviä käytänteitä, resursseja sekä tukea rajoittavia tekijöitä ja kehitystarpeita.

Tutkimusaineistona hyödynnettiin rehtoreiden yksilöhaastatteluita, sillä rehtoreilla on keskeinen rooli oppimisen tuen käytänteiden reunaehtojen ja toimintaympäristön mahdollistamisessa. Suomen- ja ruotsinkielisiä rehtoreita eri puolil-

ta Manner-Suomea haastateltiin keväällä 2025.

Tutkimustuloksissa nousee esiin muun muassa kielellisen yhdenvertaisuuden puutteellisuus, opettajien asenteiden merkittävä vaikutus tuen toteutukseen, erityisopetuksen ja opiskeluympäristön resurssien riittämättömyys ja se, että kehitystyö vaatii koko kouluyhteisön tukea ja osallistumista sekä myönteistä toimintakulttuuria. •

PIHLAINEN, K., KUJALA, E., SVENS-LIÄVÄG, C., TURUNEN, I. & STRÖM, K. 2025. YHDENVERTAINEN OPPIMISEN TUKI LUKIOSSA – LIKVÄRDIGT STÖD FÖR LÄRANDE I GYMNASIET. KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖN TUTKIMUSJULKAISUT-SARJAN JULKAISU NRO 125.

Lehtikuva

JULKAISU

PIKKUKAUPUNKIEN LAADULLISET KASVU-URAT

Suomalaisilla pikkukaupungeilla on viiheliäisiä haasteita. Suuret kaupungit hallitsevat keskustelua kaupungistumisesta ja kaupunki-kehittämisestä. Elinvoimaa mitataan talouskasvun mittareilla, määrällä ja koolla.

Pieniä kaupunkeja ei rohkais- ta kehittämään omista lähtökohdis- taan, vaan ne hakevat helposti kasvun malleja suuremmista kaupungeista. PILKKU-hankkeessa pyrittiin löy- tämään pikkukaupungeille vaihto-

ehtoisia tapoja luoda omanlaistansa urbanismia. Tavoitteena oli innos- taa kaupunkeja pohtimaan, mitä nii- den paikallisia voimavaroja ne voivat hyödyntää väestön ja talouden su- pistumisen olosuhteissa.

Tutkimuksen kohdekaupunkei- na olivat Alajärvi, Alavus ja Kauha- va Etelä-Pohjanmaalta sekä Akaa, Ikaalinen ja Virrat Pirkanmaalta.

Tutkimuksessa havainnoitiin kaupunkien nyky- ja mahdollisuus- tilaa tarkastelemalla supistumis-

kehitystä, kaupunkikehittämisen tahtotilaa ja kestävyys- sanoitusta.

Havaintojen ja kaupunkien kanssa käytyjen keskustelujen poh- jalta hankkeessa kehitettiin kaupun- kien strategiatyöhön resilienssiin ja resurssitehokkuuteen perustuva na- vigaatiotyökalu. •

ANNUSKA RANTANEN, JAANA VANHATALO JA ARI HYNYNEN (2025) PIKKUKAUPUNKIEN LAADULLISET KASVU-URAT. KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖN TUTKIMUSJULKAISU-SARJAN JULKAISU NRO 126. HELSINKI: KAKS.

JULKAISU

KUNTIEN VALTIONAPUJÄRJESTELMÄ FISKAALIN OIKEUDENMUKAISUUDEN NÄKÖKULMASTA

Petteri Orpon hallitus pyrkii uudistamaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän siten, että ne vastaavat kuntien uutta roolia sote-uudistuksen sekä TE-uudistuksen jälkeen. Hallitus pyrkii varmistamaan kaikkien kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut ottaen huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja alueiden erilainen demografinen kehitys. Samalla uudistus pyrkii vahvistamaan kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytyksiä investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Edellä mainitut tavoitteet ilmaisevat hallituksen halun edistää kuntien fiskaalia yhdenvertaisuutta.

Ongelmana on se, että ne on asetettu yleisellä tasolla ilman tarkempaa keinojen yksilöintiä. Hallituksen muotoilu tavoitteista ja ehto siitä, että uudistus on kustannusneutraali, muodostavat monitavoitteisen päätöksenteko-ongelman, jota on vaikea ratkaista valtionosuusjärjestelmän uudistamisesityksellä.

Professori **Lasse Oulasvirran** tuore tutkimusraportti arvioi, millaisia tasoituskriteereitä valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa pitäisi soveltaa, jotta järjestelmää korjattaisiin oikeudenmukaisesti.

Esimerkiksi kuntien vastuuseen kuuluvissa peruspalveluissa pitäisi tasoituskriteereissä huomioida

muun muassa lasten ja nuorten tukiopeutuksen, erityisen tehostetun tuen, kielen opetuksen ja valmistavan opetuksen ja oppilashuollon tarpeiden aiheuttamat kustannuserot.

Käytännön suosituksia silmällä pitäen tutkimusraportti tarkastelee peruskuntien valtionapujärjestelmän teoreettisia lähtökohtia fiskaalin oikeudenmukaisuuden ja kuntien yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Teos käsittelee tässä kehityksessä ky-

symystä toimivasta jakomallista myös konkreettisesti kuntien talous- ja väestöaineistoilla.

➔ *Lue tästä:*

Lasse Oulasvirta (2025) *Kuntien valtionapujärjestelmä fiskaalin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta*. Kunnallissalan kehittämissäätiön Julkaisu 67. Helsinki: KAKS. (verkkojulkaisu)

MENESTYSKIRJASTA UUSI PAINOS – NÄIN SUOMESTA TULI YKSI MAAILMAN PARHAISTA MAISTA

Sosiaali- ja terveystieteiden professori **Juho Saaren** toimittamasta *Hyviä uutisia Suomesta – menestyvän yhteiskunnan tilannekuva* -kirjasta (Vastapaino 2025) on otettu uusi painos edellisen painoksen myytyä loppuun.

Kirjan kustantajan tiedotteessa todetaan, että kokoomateoksella on aito yhteiskunnallinen kysyntä, joka jatkuu edelleen ja perustelee uutta painosta. Yhteiskunnallinen keskustelu Suomen

mallista ja suomalaisesta yhteiskunnasta oli vuonna 2024 poikkeuksellisen ongelma- ja epäkohtakeskeinen. Keskustelu nojasi uhkakuihin ja tulevaisuuspelkoihin. Alkuvuodesta 2025 julkaistu *Hyviä uutisia Suomesta* palautti lukijoiden mieleen Suomen muutoksen pitkän linjan ja vertailevan aseman. Kirja on saanut hyvän vastaanoton sekä lukijoilta että yhteiskuntapolitiikassa.

Teoksen perusviesti on edelleen kestävä: Suomen edelleen malli on tehokas kansalaisten

elämänlaadun, terveyden, turvallisuuden ja luottamuksen ylläpitämisessä. Suomen malli on vertailevasti tarkastellen poikkeuksellisen menestyvä erilaisilla indikaattoreilla tarkastelua.

Hyviä uutisia Suomesta – Menestyvän yhteiskunnan tilannekuva on kattava kuvaus suomalaisen yhteiskunnan muutoksesta 2000-luvun alusta 2020-luvun alkuun.

Teoksen 27 kirjoittajaa ovat suomalaisen yhteiskunnan yhteiskuntatutkimuksen asiantuntijoita ja edustavat talous-, yhteiskunta- ja terveystieteitä.

Kirja on tarkoitettu kaikille Suomen tilasta ja tulevaisuudesta kiinnostuneille, mutta erityisesti niille, joiden mielestä suomalainen yhteiskunta on taantunut 2000-luvun aikana tai jotka haluavat löytää myönteisiä polkuja eteenpäin. •

➔ *Lue myös*

Kunnallisanalan kehittämissäätiön Polemia-julkaisusarjassa julkaistu Juho Saaren kirjoittama *Harvinainen hetki – hyvinvointivaltio valinkauhassa*.

Kaija Majoinen kaipaava
uudenaista toiminta-
kulttuuria kuntiin.

TULEVAISUUSVALTA ON KUNNISSA NYT

Kunnilla on kaikki mahdollisuudet tehdä tulevaisuudestamme loistava, mutta ilman yhteisöä se ei onnistu.

”Sellaisia minijuristeja”, **Kaija Majoinen** muotoilee. Niitä kuntapäättäjistä perinteisesti on haluttu koulia. Väkeä, joka taitaa kuntalain ja kokoustekniset käytännöt ja ymmärtää budjettiasiat.

Tekniset kiemurat on toki hyvä osata, mutta niitäkin tärkeämpää on yhteistyökyky, visionäärisyys, perspektiivijattelu ja tulevaisuus-usko. Hirveästi korskeita, mahdolltomiaakin vaatimuksia luottamushenkilölle?

Ei oikeastaan, sanovat Kaija Majoinen ja **Jaana Utti**, joiden kirjoittama julkaisu *Elämänvoiman kunta – Viisautta nähdä ja rohkeutta toimia* (KAKS, 2025) valaa uskoa kuntien tulevaisuuteen. Vaikka kuntapäättäjältä kaivataan-kin visionäärisyyttä ja kykyä nähdä päätöstensä vaikutuksia, työssä pärjätäkseen ei tarvitse olla poikkeusyksilö. Kirjoittajat uskovat luottamushenkilöiden moninaisuudesta kasvavan tuon edellä kuvatun tietojen ja taitokirjon.

– Kuntien luottamushenkilöillä on hieno tehtävä edessään. He saavat johtaa tietä tulevaisuuteen, Jaana Utti kannustaa.

Valta kansalle

Kuntaliiton emerita tutkimusjohtaja Kaija Majoinen ja Tamora Oy:n luova johtaja Jaana Utti kirjoittivat *Elämänvoiman* kunnan tilanteesta, jossa kunnissa eletään murroksen aikaa.

– Vuosikausiin ei ole kunnissa oltu samanlaisessa tilanteessa kuin nyt. Kun sosiaali- ja terveysasiat ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueille ja työ- ja elinkeinoasiat valtiolta kunnille, ollaan uuden äärellä. Esimerkiksi sote on työllistänyt päättäjiä ja muodostanut jopa puolet kunnan budjetista, mutta sektori on ollut niin normitettua, että varsinaista harkintavaltaa ei kunnilla juuri ollut. Nyt kuntien valtuustosalissa päätetään muista valtavan tärkeistä asioista, kuten kaavoituksesta, maankäytöstä, luonnosta ja ympäristöstä, koulutuksesta ja elinkeinoista. Kaikesta, jolla on vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen, jopa kymmeniksi vuosiksi, Jaana Utti sanoo.

Majoinen ja Utti kuvaavatkin tulevaisuusvallan siirtyneen kunnille. He kannustavat näkemään tämän positiivisena mahdollisuutena, mutta korostavat myös uudenlaisen toimintakulttuurin tarvetta.

– Nyt on entistäkin tärkeämpää, että kunnissa osataan hyödyntää luottamushenkilöiden täysi kapasiteetti ja osaaminen. On arvokasta, että valtuustoissa ja kunnanhallituksissa on erilaisia ihmisiä. Jollakin on koulutuksen kautta hankittua osaamista, toisella vahva yrittäjätausta ja kolmas on järjestökonkari. Parhaimmillaan päätöksenteko on, kun sitä tukee ihmisten monipuolisuus, Kaija Majoinen sanoo.

Ihmisten vahvuuksien hyödyntämiseksi tarvitaan – ihmistä. Majoinen sanoo, että kunta- ja poliittikka ei saa kaventua vain päätöskokouksiksi. Aidon vuoropuhelun edistämiseksi on tapahduttava paljon muuta. Esimerkkeinä työpajat, strategiaseminaarit, iltakoulut ja muut

jatkuu >

– KUNTIEN LUOTTAMUSHENKILÖILLÄ ON Hieno TEHTÄVÄ EDESSÄÄN. HE SAAVAT JOHTAA TIETÄ TULEVAISUUTEEN.

AVOIN JA KESKUSTELEVA TYÖKULTTUURI ON PEHMEÄÄ ELÄMÄNVOIMAA, JOKA AUTTAA MYÖS SILLOIN, KUN ON TEHTÄVÄ RAJUJA RATKAISUJA.

KAIJA MAJOINEN

MITÄ TEKEE: hallintotieteiden tohtori, dosentti, Kuntaliiton emerita tutkimus- ja kehitysjohtaja, mutta kuntakehitystyö jatkuu edelleen. Joensuun kaupunginvaltuutettu

ASUU: Joensuussa, monipaikkaisena osan ajasta Keravalla ja Espanjassa

OMASSA KOTIKUNNASSA PARASTA: kansainvälinen opiskelija-kaupunki yhdistettynä karjalaiseen lupsakkaan ilmapiiriin

PERHE: perheeni on laaja, kuten Espanjassa ymmärretään, olen mm. isoisotäti seitsemälle lapsukaiselle

HARRASTAA: vesijumppa, avantouinti, espanjankielen opiskelu

LEMPIKIRJA: **Pekka Tölli**, *Minä näen sinut. Arvostavan kohtaamisen psykologiaa*. Erittäin tärkeä taito myös kunta-politiikassa.

jatkuu >

kokousten ulkopuoliset keskustelumahdollisuudet.

Myös kuntalaislähtöisyys korostuu tulevaisuuden menestyvässä kunnassa. Majoinen antaa esimerkin Joensuusta, jossa itse toimii valtuutettuna:

– Talouden tasapainutusprosessi on meillä ollut erittäin vuorovaikutteinen. Vaikka aiheuttihan se alussa hämmennystä, kun konsultin esitys julkaistiin. Näinkö rajusti sitä saneerataan, mistä ihmeestä, ihmiset kyselivät. Avoimuudesta kuitenkin kumpusi aitoa keskustelua ja asiat lähtivät konkretisoitumaan ja työ jatkui.

Kuntalaislähtöisyyden pitäisi näkyä myös kuntien strategiasa, jollainen jokaisella kunnalla on kuntalain mukaan oltava. Luottamushenkilöiden on syytä olla mukana strategian valmisteluvaiheessa, ja myös kuntalaisten kanssa on käytävä keskustelua.

Kova tuottaa pehmeää ja pehmeä kovaa

Kuntapäättäjän on paikallaan palauttaa mieleen, miksi kunta on. Kunta tarjoaa asukkailleen asuin- ympäristön, kasvun ja oppimisen ympäristön ja työmahdollisuuksia. Osa näistä tarjoomuksista on konkreettisia, laskettavissa ja mitattavissa olevia, mutta osa on vaikeammin hahmotettavia.

Kaija Majoinen ja Jaana Utti puhuvat kuntien elinvoimasta, jonka voi jakaa kovaan ja pehmeään. Teollisuuden kasvu, koulutus, investoinnit, yritystoiminnan virkeys ja esimerkiksi rakentaminen ovat kovaa elinvoimaa, jonka perustalle syntyy jotain pehmeää.

– Pehmeä elinvoima mitattavan kovan vastakohtana on laadullista: kunnan hyvä tunnelma, positiivinen, yhteisöllinen ilmapiiri ja puoleensavetävyys. Kovan elinvoiman elementit kytkeytyvät pehmeisiin, Jaana Utti kuvailee.

Majoinen mukaan pehmeä elinvoima on erityisen tärkeää tässä ajassa, kun moni kokee turvatomuutta ja epävarmuutta.

Jotain oleellista pehmeän elinvoiman merkityksestä kytkeytyy edellä kuvattuun Joensuun esimerkkiin. Samalla kun valtuustokeskustelua ja vuoropuhelua kuntalaisten kesken on kehitetty, on myös työhyvinvointi kunnan viranhaltijoilla ja luottamushenkilöillä parantunut. Avoin ja keskusteleva työkuultuuri on pehmeää elinvoimaa, joka auttaa myös silloin, kun on tehtävä rajuja ratkaisuja.

Pärjääjät ja häviäjät

Kaija Majoinen ja Jaana Utti näyttävät *Elämänvoiman kunta* -julkai-

Joni Salonen

JAANA UTTI

MITÄ TEKEE: diplomi-insinööri, luova johtaja Tamora Oy:ssä hyvinvointiyhteiskunnan pelastustehtävissä

ASUU: monipaikkaisesti Kalliossa Helsingissä ja 12 hengen kylässä Nuolaniemellä Kouvolassa

OMASSA KOTIKUNNASSA
PARASTA: tunnelma ja elämänvoima

PERHE: mies, kolme aikuista lasta perheineen

HARRASTAA: wanna-be-farmari ja yhteiskunnalliset maaseudun elämänvoimaa rakentavat kokeilut

LEMPIKIRJA/VIIMEKSI
LUKEMASI KIRJA: *Nordic Noir*, mutta parhaillaan metsäkävelyillä karhukarkoittajana **Kalle Päättalon** *lijoisarja*

YHTEISTYÖ KULMINOITUU UTIN MÄÄRITELMÄÄN: KUNTADEMOKRATIASSA EI OLE OPPOSITIOTA.

sussaan valoisaa reittiä hyvään tulevaisuuteen, mutta on tuo polku kivinenkin. Kaksikko toteaa, että haasteita on luvassa. Talouden tasapainottamistoimet odottavat useissa kunnissa toteuttajansa. TE-palveluiden hoitaminen aikaisempaa pienemmin varoin aiheuttaa päänvaivaa tilanteessa, jossa Suomi on Euroopan työttömyystilastoissa kärkisijoilla.

– Jatkossa pärjäävät ne kunnat, joissa on kykyä tehdä yhteistyötä yli kuntarajojen. Tärkeää on myös rakentaa yhteistyösuhteita yritysmaailmaan. Merkitykselliseksi nousee

myös kuntien kyky kehittää luottamushenkilöiden roolia entisestään, kokeilla erilaisia toimintamalleja ihmisten vahvuuksien esille tuomiseksi. Edelläkävijäkuntia tarvitaan, ja näistä esimerkeistä voi muodostua pysyviä toimintamalleja kuntalakiin, Majoinen sanoo.

Jaana Utti lisää:

– Kuntien luottamushenkilöt tulevaisuuteen johtajina tarvitsevat päätöksenteoksen tueksi tietoa. Tiedolla johtamisen merkitys korostuu. On oltava valmiuksia arvioida, millaiseen tulevaisuuteen ratkaisut johtavat. Siksi on tärkeää, että päättäjät

saavat avukseen virkamiesten tuottamaa tietoa. Tämän yhteistyön toimivuus on ensiarvoista.

Yhteistyö kulminoituu Utin määritelmään: kuntademokratiassa ei ole oppositiota.

– Kaikkien tahtotila on sama, rakentaa kauaskantoisesti hyvää tulevaisuutta. Samalla valtuutettujen pitäisi myös ajatella, että vaikuttamistyö ei ole vain vaalikauden mittainen. Nyt tehtävillä päätöksillä voidaan muokata kunnan tulevaisuutta seuraaville sukupolville. •

teksti | Kirsi Haapamatti kuvat | Merja Ojala

UTELIAISUUS ON KUNTAPÄÄTTÄJÄLLE HYVE SANOVAT POLITIIKAN KONKARIT

Oletko uusi luottamushenkilö kunnassa ja pallosi on täysin hukassa? Saat siitä kopin valmistautumalla ennakkoon, ja kunnarin lyöt rohkeasti kysymällä.

Pitääkö esittää tietävää, vaikka oikeasti ei ymmärrä asiasta mitään? Fake it 'till you make it -tyyli on politiikassa onneksi väistymässä, sanoo politiikan konkari, nykyinen Hämeenlinnan kaupunginjohtaja **Olli-Poika Parviainen**.

– Se on hyvä suunta. On ihan ok kysyä, jos ei ymmärrä vaikka jotain lyhennettä tai termiä. Kuntapolitiikkaan uutena tuleva ei mitenkään voi tietää kaikkea valmiiksi. Suu vain auki ja kysymään kokeneemilta.

Aivan valmistautumattomana ei uusikaan luottamushenkilö voi kunnan kabinetteihin astua.

Luottamushenkilöllä on velvollisuus ottaa selvää asioista ja olla tietoinen kunnan päätöksentekoprotokollasta. Parviainen kehottaa tutustumaan Kuntaliiton tietopankkiin uusille luottamushenkilöille ja perehtymään päätöksenteon tärkeimpään lainsäädäntöön.

– On hyvä tuntea kunnan hallintosääntö ja kuntiin liittyvä keskeiset lait. Ei niitä tarvitse ulkoa opetella, mutta perehtymisestä on apua.

Tulokas voi saada myös paljon yleistä tietoa omalta puolueeltaan, mutta varsinaiset, omaa kuntaa koskevat tiedot on ammennettava muualta.

– Monissa kunnissa myös kunnat tarjoavat koulutusta. Esimerkiksi meillä Hämeenlinnassa oli valtuustoseminaari keväällä heti vaalien jälkeen. Poliittisen tiedon etsiminen jää silti pääasiassa uuden luottamushenkilön oman aktiivisuuden varaan.

Parviainen muistaa vielä omat ensihetkensä paikallispolitiikassa Tampereella. Hän tuli varavaltuutetuksi 2004 ja varsinaiseksi valtuutetuksi 2008.

– Minulla oli silloin onni päästä mentorointiohjelmaan, jossa erittäin kokenut paikallispoliitikko

Kyselemisen, verkostoitumisen ja muiden kuuntelemisen tärkeyttä ei voi kyllin korostaa.

Pauli Välimäki otti minut siipiensä suojaan. Se oli todella tärkeä juttu, sillä tulin paikallispolitiikan ulkopuolelta.

Olli-Poika Parviaisen mukaan kyselemisen, verkostoitumisen ja muiden kuuntelemisen tärkeyttä ei voi kyllin korostaa. Hän huomauttaa, että näkemyksiä on hyvä kuunnella myös oman viiteryhmän ulkopuolelta, yli ryhmärajojen. Vain kyselemällä ja olemalla kiinnostunut pääsee käsiksi hiljaiseen tietoon, joka passiivisemmilla jää haaveeksi.

Hän muistuttaa myös, että viranhaltijoilta voi aina pyytää tietoa.

– Virkakoneistohan on valtuutetuilla ja asukkailla töissä, palvelutehtävässä. Olen Hämeenlinnassa kannustanut viranhaltijakulttuuriin, jossa luottamushenkilöiltä tulevat kysymykset priorisoidaan.

Tiedä, mistä päätät

Kunta- ja aluejohtamisen yliopistonlehtori **Anni Jäntti** Tampereen yliopistosta kannustaa tuoretta kunnan luottamushenkilöä pohtimaan niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa: miksi kunta on olemassa? Tuo pohdinta ja määrittely ohjaa päätöksentekoa, antaa suuntaa, mihin keskitytään.

jatkuu >

jatkun >

Väitöstutkimustaan (Kunta, muutos ja kuntamuutos, 2016) tehdessään Jäntti törmäsi epäilyksiin siitä, tarvitaanko kuntia, kun sote-palvelut siirretään aluetasolle. Käsi-tys ei Jäntin mukaan ole perusteltu, vaikka kuntien budjetit ovat puolit-tuneet.

– Kuntien tehtäväkenttä on yhä laaja. Se kattaa käytännössä miltei

kaiken, mikä määrittää jokapäiväis-tä arkeamme tiestöstä, koulutukses-ta, kulttuurista, asumisesta, vedestä, sähköstä ja jätehuollosta alkaen, hän luettelee.

Kansainvälisestikin tarkastel-tuna Suomessa kunnilla on run-saasti velvoitteita ja vahva itsehal-linto. Tämän tunnistaminen tuo päättäjälle valtaa ja velvoitteita: on

tiedettävä, mikä on merkityksellistä juuri omassa kunnassa ja mistä oikeasti on mahdollisuus päättää.

Anni Jäntti sanoo, että Suomessa kuntapäättäjät ovat lähellä kuntalaisia. Varsinkin pienemmissä kunnissa valtuutetut ovat usein tuttuja tai tutun tuttuja. Heihin ja myös kunnan viranhaltijoihin ollaankin yhteydessä taajaan.

– Kunta on kuntalaisille läheisin hallinnontaso, ja sinne on totuttu olemaan yhteydessä matalalla kynnyksellä. Tämän vahvistamiseen kannustan jatkossakin. Luottamushenkilöt ovat kuntademokratian tärkeitä solmukohtia.

Jäntti korostaa, ettei tuoreen kuntapäättäjän tarvitse olla superihminen tai edes erityisen valveutunut, vaikka päätettävien asioiden kirjo on moninainen. Toki, kun päättäjän mandaatin on äänestäjiltä saanut, tuo se mukanaan velvollisuuksia. On oltava kiinnostunut, otettava selvää.

– Keskeinen demokratiaan kuuluva lähtökohta on, että kaikki voivat osallistua siihen. Ei tarvitse olla erityisasiantuntija. Meillä on kunnissa koulutettu ja pätevä viranhaltijakunta, joilla on valmisteltavien asioiden erityisasiantuntijuus, ja niin sen kuuluu ollakin. Heillä on velvollisuus ja tahto jakaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Ei toista ilman toista

Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen yhteistyö uudessa tilan-

teessa herättää paljon kysymyksiä, sillä sen muotoja vasta haetaan. Anni Jäntin mukaan näiden välille voi tulla hankausta, ainakin kun taistellaan samoista resursseista ja liikutaan yhteisillä rajapinnoilla. Molemmilla on esimerkiksi velvollisuus edistää terveyttä ja hyvinvointia.

– Mitä se sitten tarkoittaa, on tulkintakysymys. Hyvinvointialue-malliin liittyy piirteitä, jotka ovat omiaan tuottamaan ristiriitoja kuntien ja hyvinvointialueiden välillä, Jäntti tuumii.

Jäntti johtaa *Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen suhde, johtaminen ja ohjaus* (HALKO) -tutkimushanketta, jossa keskiössä on hyvinvointialueuudistuksen synnyttämän uudenlaisen julkisen hallinnon kokonaisuus, myös kuntien valtuutettujen näkökulmasta. Tehtävien uudelleenjako ja osittainen liittyminen vaatii, että yhteistyötä on tehtävä. Toimijoiden välille syntyy keskinäisriippuvuus: toisen tekemä tai tekemättä jättämä työ voi siirtyä toisen tehtäväksi.

jatkun >

*Kunta on kuntalaisille
läheisin hallinnontaso,
ja sinne on totuttu olemaan
yhteydessä matalalla kynnyksellä.*

*Kuntien luottamus-
henkilöiden on jatkossa
osattava tarkastella asioita
isommassa mittakaavassa.*

jatkun >

Sosiaali- ja terveyshallintotieteen professori **Harri Jalonen** Vaasan yliopistosta sanoo, että tehtävien limittyminen voi olla kinkkistä. Terveyttä pitää edistää, mutta missä määrin vaikka kunnan liikunta- ja kulttuuripalveluiden voi katsoa liittyvän siihen? Tarvitaan kykyä hahmottaa kokonaisuuksia.

– Kuntien luottamushenkilöiden on jatkossa osattava tarkastella asioita isommassa mittakaavassa. On huomioitava alueelliset näkökulmat, ei pelkästään oman pitäjän etuja.

Millaiseksi hyvinvointialueiden ja kuntien välinen yhteistyö muodostuu, se on vasta hahmottumassa ja tullee vaihtelevaan kuntakohtaisesti. Yhteistyö mahdollistaa epävirallisempien yhteistyöelimien muodostamisen.

Niitä toivoo pitkän linjan paikallislipoliitikko, aluevaltuutettu ja kansanedustaja **Tarja Filatov**.

– Näiden ryhmien pitää olla sellaisia, jotka ovat kiinni ylätasojen sijaan käytännön asioissa. Uskon, että meillä (Kanta-Hämeen hyvinvointialue) uusia toimintamuotoja on helppo omaksua, kun taustalla ei ole kuntayhtymää, jonka käytäntöihin ripustauduttaisiin.

Vanhoista tottumuksista Harri Jalonen kehottaa päästämään irti.

– Muutoin vaarana voi olla sormittuminen kyläpolitiikointiin, joka ei ota huomioon isompia alueellisia näkökulmia. Parhaimmillaan hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyö tuo palveluiden hoitoon leveämpiä hartioita ja lisää resursseja, hän kannustaa.

Kunnallispäättäjän toivottavana ominaisuutena Jalonen näkee kyvyn tarkastella laajoja asiakokonaisuuksia. Haltuun otettavien asioiden määrä on valtava varsinkin kahden pallin valtuutetuilla. Mitä etua tai haittaa on siitä, että samat henkilöt istuvat alue- ja kunnan-

valtuustoissa? Tuleeko eturistiriitoja, tai valtuutettu ei osaa päättää, ajaako hyvinvointialueen vai kunnan asiaa?

– Ehkä, mutta sekin kuuluu demokratiaan. Toisaalta on siitä synergiaetujakin, kun valtuutetulla on tietoa molemmilta hallinnonaloilta. Eri asia sitten on, miten hyvin kaiken tiedon pystyy yksi ihminen omaksumaan. Kun eteen tulee tuhat sivua kokousasiakirjoja, on tiedon haltuunotto vaikeaa, Harri Jalonen kuvaa.

Hän toteaa, että asioiden laajuuden vuoksi hyvinvointialueilla päättäntävalta voi siirtyä yhä enemmän viranhaltijoille eli esittelijöille.

Filatov ei kahdella pallilla halua istua. Tai kolmella: Filatov jäi pois

Hämeenlinnan valtuustosta, sillä koki aluevaltuutetun ja kansanedustajan työmäärän jo niin suureksi, että jostain piti luopua. Hän sanoo haluavansa satsata työhönsä kunnolla, joten valinta oli tehtävä.

Uuden kynnyksellä oleville luottamushenkilöille Filatov antaa neuvon:

– Ota selvää, mihin voit vaikut-

taa, ja keskity siihen. Aina ei saa sitä mieluisinta lautakuntapaikkaa, mutta juuri oman asemapaikkasi asioihin sinulla on valtaa. Päättäjät saavat usein kuntalaisilta monenlaista viestiä ja toiveita liittyen asioihin, jotka eivät kuulu kunnalle lainkaan. Oma valtuustoryhmä on hyvä tietolähde tälle käytännön työlle ja sen rajaamiselle. •

Uusia toimintamuotoja on helppo omaksua, kun taustalla ei ole kuntayhtymää, jonka käytäntöihin ripustauduttaisiin.

jatkun >

Jukka-Pekka Flönder

UUSI LUOTTAMUSHENKILÖ

– Mitä sinun ainakin pitää tietää?

”Ole kartalla kansallisesta taloustilanteesta. Se vaikuttaa siihen, miten kunnat pärjäävät. Perekdy väestöennusteisiin. Tutustu myös kunnan viimeisimpään talousarvioon, tilinpäätökseen ja edellisen kauden strategiaan, koska uuteen valtuustokauteen vaikuttaa myös jatkuvuus aiemmilta vuosilta. Ole kiinnostunut näkemyksistä myös oman viite-ryhmäsi ulkopuolella.”

Olli-Poika Parviainen
Hämeenlinnan kaupunginjohtaja

”Perekdy kuntasi erityispiirteisiin. Mitkä asiat juuri teillä ovat tärkeitä? Kuntien vahva itsehallinto mahdollistaa alueellisten vahvuuksien hyödyntämisen, ja siihen kannattaa satsata. Ole lähellä kuntalaisia, kuuntele heitä.”

Anni Jäntti
dosentti, kunta- ja aluejohtamisen yliopistonlehtori,
Tampereen yliopisto

”Älä jämähdä liikaa siihen, miten asiat on ennen tehty. Voi olla, että omassa kunnassa ei jatkossa kenties ole niitä palveluita, joihin on totuttu, mutta hyvinvointialueiden myötä voi tulla uudenlaisia, ehkä jopa parempia ratkaisuja. Vanhaan jumittuminen on este uudelle.”

Harri Jalonen
sosiaali- ja terveystieteiden professori,
Vaasan yliopisto

”Tallenna puhelimeesi toimialasi keskeisten viranhaltijoiden numerot ja sähköpostit. Kysy askarruttavista asioista jo ennen kokousta. Oman toimialan budjettikirjauksiin on myös hyvä tutustua, sillä niissä on usein linjauksia, jotka käytännössä määräävät, miten jokin asia menee. Kunnissa on siirrytty päätöksenteossa yhä enemmän strategiseen johtamiseen, jolloin valtuuston kokouksissa ei käsitellä enää niin paljon asioiden yksityiskohtia.”

Tarja Filatov
kansanedustaja (SDP)

teksti | Marjatta Sihvonen kuvat | Merja Ojala

KUNTASTRATEGIASSA TÄRKEINTÄ ON PROSESSI

Strategiaa lähdetään tekemään uusin valtuustovoimin syksyllä. Akaan ja Asikkalan johtajat selvittävät, millainen on hyvä strategia ja miten se syntyy.

Riittävän selkeä, ei liian maailmaa syleilevä, selvät painopisteet ja suunta.

Näin kuvailee Akaan kaupunginjohtaja ja Kuntajohtajat ry:n varapuheenjohtaja **Antti Peltola** hyvää strategiaa. Asikkalan kunnanjohtaja **Rinna Ikola-Norrbacka** tähdentää, että oleellista on tunnistaa oman kunnan erityisyys.

– Sen pitää olla oman kunnan näköinen. Eniten harmittaa, kun avaat strategian, ja jos kunnan nimi poistetaan, sisältö on aivan samaa, oli sitten kyseessä Asikkala tai Askola tai mikä onkin aakkosissa seuraavana.

jatkuu >

jatkuu >

Niin 16 400 asukkaan Akaan kaupungissa kuin pienessä, 7 900 asukkaan Asikkalassa uuden strategian suunnittelussa suuria linjoja piirtävät talous ja kunnan uusi rooli sote-uudistuksen jälkeen, maailman turvallisuustilanne ja vihreä siirtyminen. Ikola-Norrbacka lisää listaan myös vesihuollon ja sen toimivuuden kriisitilanteissa.

Epävarmuus pysyy

Kuntien toimintaympäristö on ollut pitkään muutoksessa, ja johtajat olettavat niin olevan jatkosakin. Peltola toteaa, että viime vuosina kunnissa on jouduttu reagoimaan äkillisiin muutoksiin. Nyt on tärkeää tunnistaa muutostrendejä ajoissa ja ennakoida niiden vaikutuksia niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä.

– Tietynlainen epävarmuus säilynee pitkään.

Se heijastuu eri tavoin kuntien talouteen, eikä ulkoa ole tulossa merkittävää piristysruisketta, joka pelastaisi. Tämä johtaa kuntien kiristyvään kilpailuun yrityksistä, työpaikoista ja asukkaista, Peltola arvioi.

Ikola-Norrbacka toteaa, että nyt nähdään, mistä uusi kunta on muutosten keskellä tehty. Asikkalassa tähtytään omien rajojen yli ja sitoudutaan maakuntastrategiaan.

Kun Fazer suunnitteli investoin-

VIRANHALTIJAT LUOTTAVAT, ETTÄ PIENEMMÄTKIN ASIAT TAPAHTUVAT, KUN ISO FOKUS ON SELVÄ.

tia Lahteen, Asikkala lähti rakennuttamaan uutta vuokrakerrostaloa, jonka kaikkiin asuntoihin on nyt hakemuksia.

– Se oli rohkea päätös luottamushenkilöiltä. Maakuntaan tarvitaan Fazerin myötä monipuolisia asumisvaihtoehtoja, ja kaikkia kuntia on pyydetty mukaan talkoisiin. Täällä emme ole kateellisia siitä, mihin ihmiset muuttavat. On uskallettava katsoa oman navan yli ja haettava hyötyä maakunnan kehittämisestä, rohkaisee Ikola-Norrbacka ja toivoo, että jokaisessa Lahden kupeen kunnassa muistetaan vasta hyväksytyn maakuntastrategian henki.

– Se vie kaikkia eteenpäin. Mitä paremmin strategiat nivoutuvat toisiinsa, sen vaikuttavampia ne ovat. Ei vain erillisiä asiakirjoja, joita kukaan ei muista.

Verkostoja, hiomista, aikaa

Molemmat johtajat näkevät, että strategia tuo tekemiseen päämäärän. Se on sekä viranhaltijoiden että

jatkuu >

NYT ON TÄRKEÄÄ TUNNISTAA MUUTOSTRENDEJÄ AJOISSA JA ENNAKOIDA NIIDEN VAIKUTUKSIA NIIN LYHYELLÄ KUIN PITKÄLLÄ TÄHTÄIMELLÄ.

Kuntastrategiaa käytännössä

– Akaan ja Asikkalan ratkaisut

MITEN PÄÄSTÄÄN ALKUUN?

Akaa: Johtoryhmä käy keskustelun muutostarpeista menneen valtuustokauden pohjalta. Valmisteluun kytetään kaupungin henkilöstö, sidosryhmät, yhdistykset, yritykset ja asukkaat ja kerätään näin laajalti ajatukset tulevasta. Valtuustoryhmät nimeävät edustajansa valmisteluryhmään, päätetään osallistumisen menetelmät ja foorumit. Hyödynnetty myös ulkopuolista sparraajaa, mikä on osoittautunut arvokkaaksi.

Asikkala: Edellisellä kaudella perintö kirjattiin uudelle valtuustolle siten, että jokainen valtuutettu vastasi neljään kysymykseen: Missä on onnistuttu, missä epäonnistuttu, mitä jäi kesken ja mitä unohtui. Uuden strategiaprosessin polkaisee käyntiin kunnanhallitus, luodaan valmisteleva työryhmä ja pidetään runsaasti sidosryhmä- ja henkilöstökuulemisia.

MITEN VÄKI SITOUTETAAN TOTEUTUKSEEN?

Akaa: Strategiatyöstä on julkaistu somevideoita, joissa henkilöstö kertoo, miten tavoitteita kohti mennään. Se on ollut tehokas viestintäkeino joka elävöittää strategiaa. Pyritään välttämään sitä, että strategia jää etäiseksi.

Asikkala: On tärkeää, että strategia tulee eläväksi kaikille. Se on jalkautettava perusteellisesti johtoryhmän ulkopuolelle, esimiehille, työntekijöille, luottamushenkilöille. Asikkala ei ole tässä vielä parhaiten onnistunut ja monilla muillakin voi olla parannettavaa.

MITEN PITKÄLLE TULEVAISUUTEEN STRATEGIA KATSOO?

Akaa: Painopiste on tässä ja seuraavassa valtuustokaudessa. Strategiaa halutaan terävöittää, ja tämä tarkastelujakso helpottaa painopisteiden ja tavoitteiden muodostamista.

Asikkala: Hyvä strategia katsoo riittävän kauas, tarkoitus on luoda uutta. Jatkuvuutta täytyy olla, valtuustokausi ei voi alkaa strategian näkökulmasta tyhjästä. Siksi on tärkeää, että vanha valtuusto periyttää kesken-eräiset asiat uudelle. Pidemmän tähtäimen näkemys toimii pienessä kunnassa esimerkiksi siten, että sitoudutaan myös maakunnalliseen kehittämiseen. Asikkala satsaa yliopistokoulutukseen Lahdessa ja odottaa sen heijastuvan kuntaan 5–10 vuoden kuluttua.

jatkun >

luottamushenkilöiden ohje, joka osoittaa tavoitteet ja toimet, tuo yhtenäisyyttä.

Antti Peltola painottaa, että oleellista strategiassa on myös laadintaprosessi. Sidosryhmien sitouttamiseen ja tavoitteiden määrittelyyn on tärkeää käyttää aikaa, jota Peltola neuvookin varaamaan riittävästi ja huomioimaan henkilöstön, paikallisten yritysten ja yhdistysten osallistamisen.

– Ei tänä päivänä riitä, että kunta yksin työskentelee strategian eteen vaan tarvitaan laajaa, verkostomaista yhteistyötä, erityisesti sen toimeenpanemiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tavoitteenasettelu on valintaa ja priorisointia, jossa Peltola painottaa nykytilan kartoitusta, erilaisten uhkien ja mahdollisuuksien huomioimista. Ikola-Norrbacka lähtee kunnan vahvuuksien ja kehityskohteiden tunnistamisesta.

– Alussa, kun on paljon uusia valtuutettuja, asioiden määrä on valtava. Kaikki haluttaisiin strategiaan. Luottamushenkilöille on tuskaa, koska on pystyttävä valitsemaan poisikin. Viranhaltijat luottavat, että pienemmätkin asiat tapahtuvat, kun iso fokus on selvä, Ikola-Norrbacka huomauttaa.

Akaassa prosessi kestää vuoden ja se halutaan tehdä huolella. Näin myös Asikkalassa.

– Kun valtuusto hyväksyy strategian prosessin lopuksi, olisi upeaa jos ei olisi vain äänestää rätkäytetty

MUUTOKSET OVAT JATKOSSAKIN TODENNÄKÖISIÄ, MUTTA NIIN ON MYÖS ILO, JOKA KUULUU JOPA STRATEGIAAN.

vaan päätös olisi mahdollisimman yksimielinen. Se antaisi hyvän pohjan viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden yhteiseen tekemiseen.

Mistä mittarit?

Käytännön toteutuksessa Akaassa pohditaan nyt aiemmin strategiaan kirjattujen toimenpideohjelmien roolia: Onko niistä aika luopua ja ottaa painopisteet suoraan talousarviossa johdettaviksi tavoitteiksi.

– Haluamme strategiasta mahdollisimman konkreettisen. Selkeys ja mitattavuus ovat ne tekijät, joita pyritään tällä kierroksella parantamaan, Peltola sanoo.

Asikkala luottaa talousarviossa vuosittain asetettaviin palvelualuekohtaisiin tavoitteisiin. Toiminnallisia, laajempia tavoitteita sisältyy talousarvioon enimmillään 20 kappaletta.

– Viisitoistakin tavoitetta talousarviossa on hyvä kokonaisuus. Toiminnallisia tavoitteita seurataan liikennevaloilla, mennäänkö punaisella, keltaisella vai vihreällä. Tilinpäätöksessä punainen kertoo, että tavoite ei ole toteutunut, ja silloin kirjaamme selvitykset perään, Ikola-Norrbacka kertoo.

Tavoitteiden saavuttamisen mitaamisessa molemmat johtajat näkevät parantamisen varaa, ja Pel-

tolan mukaan se on varmasti asia, josta keskustellaan monessa kunnassa.

– Taloudellisia mittareita tietysti seurataan, mutta strategia-työssä toiminta ja talous kulkevat rinta rinnan. On paljon toiminnallisia mittareita, joista on valittava parhaimmat, joita joka tapauksessa seuraa Tilastokeskus tai kaupunki. Niistä haetaan kokonaisuus, joka tuo mahdollisimman vähän lisätyötä, Peltola kertoo.

Tilastokeskuksen lisäksi Sotkanetin mittarit ovat tiiviisti käytössä, liittyväthän monet tavoitteet kunnissa sote-uudistuksen jälkeen hyvinvointiin. Sitä on Ikola-Norrbackan mukaan hankala mitata, mutta kuntalaiskyselyt tuovat lisää valoa.

Iloa ja ylpeyttä?

Ikola-Norrbacka valmistautuu Päijänteen rannalla kuntajohtajauransa neljänteen valtuustoon. Muutokset ovat jatkossakin todennäköisiä, mutta niin on myös ilo, joka kuuluu jopa strategiaan.

– Se ei ole vain paperi, joka on pakko tehdä. Se on sen tunnistamista, missä ollaan hyviä. Se on ylpeyttä yhdessä tekemisestä. Kunpa voisi aina olla hyvällä tuulella strategiaa tehdessä. Siitä on hyvä lähteä! •

OLEELLISTA STRATEGIASSA ON MYÖS LAADINTAPROSESSI. SIDOSRYHMIEN SITOUTTAMISEEN JA TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELYYN ON TÄRKEÄÄ KÄYTTÄÄ AIKAA.

teksti | Maria Markus kuvat | Kristian Tervo ja Merja Ojala

Kunta- ja alueministeri **Anna-Kaisa Ikonen**

KUNTIEN KOHTALONKYSYMYKSISTÄ

Kuntien talous on murroksessa ja erot eri alueiden välillä kasvavat. Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen uskoo, että ratkaisut kuntien kohtalonkysymyksiin löytyvät elinvoiman vahvistamisesta, paikallisista vahvuuksista ja rohkeasta yhteistyöstä.

Kunta- ja alueministeri **Anna-Kaisa Ikonen** (kok.) ei kiertele vastatessaan kysymykseen kuntien talouden näkymistä.

– Kuntataloudessa on edessä haastava aika, hän sanoo.

– Synkkiä pilviä kuntatalouden yllä oli jo ennen koronavirusta, mutta sen jälkeen saatiin kokea muutama valoisampikin vuosi, muun muassa koronatuken, yleisen taloustilanteen, sote-uudistuksen ”häsentien” ja kiinteistökauppojen siivittämisenä. Nyt palataan tiukempaan tilanteeseen.

jatkuu >

**JOPA SAMANKOKOISISSA KUNNISSA
VOI OLLA TÄYSIN ERILAISET
TALOUDELLISET JA TOIMINNALLISET
LÄHTÖKOHDAT JA TILANTEET.**

jatkuu >

Ministerin mukaan kasvavissa kunnissa haasteina ovat usein merkittävät investointitarpeet, kun taas kunnissa, joissa nuori ikäluokka pienenee, kamppaillaan tyypillisesti toiminnan sopeuttamisen kanssa vastaamaan vähenevää palvelutarvetta.

Hän painottaakin, että nyt olisi tärkeää huomata ja ymmärtää, että kuntien tilanteet vaihtelevat todella paljon.

– Jopa samankokoisissa kunnissa voi olla täysin erilaiset taloudelliset ja toiminnalliset lähtökohdat ja tilanteet.

Uudistuksia ja normienpurkua

Yksi merkittävä syy monien kuntien taloudelliseen ahdinkoon on

sote-uudistuksen rikkoma valtionosuusjärjestelmä. Ikonen toteaa, että erot kuntien välillä tässäkin ovat suuria. Jotkut kunnat voivat saada peruspalveluiden valtionosuutta yli kaksituhatta euroa asukasta kohden, kun toiset kunnat maksavat satoja euroja per asukas.

– Tämä tekee järjestelmästä hankalan ja tuo painetta uudistaa sitä. Järjestelmä tulee saada paremmin vastaamaan kuntien nykyisiin tehtäviin. Meidän pitäisi pystyä uudistamaan VOS-järjestelmää useammin kuin kerran vuosikymmenessä, sillä kuntien tilanteet elävät nopeasti, hän painottaa.

Nyt valmisteltavaa valtionosuusjärjestelmän uudistusta odotetaan käyttöön vuoden 2027 alusta. Hal-

litus on Ikosen mukaan kuitenkin tehnyt jo monia muita uudistuksia, jotka lisäävät kuntien mahdollisuuksia ja liikkumavaraa. Hän nostaa esimerkiksi sen, että hallituksen mittavien sopeutustoimien keskellä kuntataloutta on varjeltu: hallituksen toimet ovat olleet kokonaisuudessaan kuntataloutta vahvistavia ja esimerkiksi perusopetukseen lisätään tällä kaudella 200 miljoonaa euroa.

– Sote- ja TE-uudistusten jälkeen kunnat ovat sivistys- ja elinvoimakuntia. Yritystoiminnan, työpaikkojen ja elinvoiman luominen on kunnissa entistä keskeisemmässä roolissa. Vuoden vaihteessa voimaan tullut TE-uudistus ja siihen liittyvä pohjoismainen työnhaun malli

antavat kunnille enemmän välineitä työllisyys- ja yrityspalveluihin, ja näihin tehtäviin ollaan nyt hake-
massa lisää joustoja ja vaikuttavia tekemisen tasoja, joilla on merkitystä kuntien talouteen, hän sanoo.

– Ja onhan elinvoiman kehittäminen olennaista jo siksin, että verotulojen merkitys on entistä suurempi kuntien taloudessa.

Vahvistaakseen kuntien itsehallintoa ja taloudellista liikkumavaraa hallitus on käynnistänyt norminpurkutyön. Ikonen kertoo, että valtiovarainministeriö ke-

räsi 28.11.2023–16.2.2024 ideoita, ehdotuksia ja ajatuksia siitä, missä tehtävissä ja palveluissa kunnille voitaisiin antaa enemmän vapautta ja omaa harkintavaltaa keventämällä tai uudistamalla sääntelyä. Ehdotuksia tuli lähes viisisataa. Ne koskivat laajasti eri sektoreita, kuten kaavoitusta, hallintoa, koulutusta ja sosiaalipalveluita.

Reilut yhdeksänkymmentä ehdotusta on jo edennyt osittain tai kokonaan toimeenpantaviksi lainsäädäntövalmisteluun, ja noin sata ehdotusta on yhä arvioitavana eri

ministeriöissä. Hallitus on Ikonen mukaan sitoutunut jatkamaan normien purkamista koko kautensa ajan.

Yksi takki ei sovi kaikille

Anna-Kaisa Ikonen painottaa, että koko nykyinen hallitusohjelma on rakennettu turvaamaan koko Suomen menestystä. Eri politiikkasektoreilla tehdään samanaikaisesti toimia, jotka vahvistavat elinvoimaa ja pitävät huolta myös alueellisesta tasa-arvosta. Näihin toimiin kuuluu muun muassa työllistämisen helpottamista, tutkimus- ja kehitystoiminnan vahvistamista, liikenneinvestointeja ja koulutukseen panostamista.

jatkun >

HALLITUS ON SITOUTUNUT JATKAMAAN NORMIEN PURKAMISTA KOKO KAUTENSA AJAN.

TAVOITTEENA ON, ETTÄ KOKO SUOMESSA OLISI EDELLEEN MAHDOLLISTA ELÄÄ JA RAKENTAA TULEVAISUUTTA.

jatkuu >

– On kuitenkin hyvä nähdä sekin, että yksi takki ei sovi kaikille. Tarvitaan myös kohdennettuja toimia alueiden ja kuntien omaleimaisuuden tunnistamiseksi.

Hän mainitsee hallituksen käynnistämän Itäisen Suomen ohjelmatyön, johon sisältyy konkreettisina toimina muun muassa Savon radan nopeuttaminen ja kapasiteetin vahvistaminen, toksikologisen osastamisen keskuksen perustaminen Kuopioon sekä uusiin elinvoimakkeuksiin perustettavat Itä-Suomen ja

Pohjoisen Suomen maakunnalliset investointitilit. Samantyyppinen ohjelmatyö on aloitettu myös Pohjois-Suomessa.

– Tavoitteena on, että koko Suomessa olisi edelleen mahdollista elää ja rakentaa tulevaisuutta, hän vakuuttaa.

– Jokainen kunta haluaa menestyä. Siksi on tärkeää hyödyntää alueen omat vahvuudet ja rakentaa niiden varaan. Mänttä-Vilppula on upea esimerkki kulttuuripohjaisesta omaleimaisuudesta. Varsinkin ke-

sällä monessa muussakin kunnassa voi nähdä, miksi ihmiset haluavat sinne tulla – ja jäädä.

Lopuksi hän muistuttaa, että kunnallisen itsehallinnon perusta Suomessa on vahva ja että kuntien roolit ovat todella moninaiset.

– Kunnat on helposti nähty pelkästään hallinnollisina yksikköinä, vaikka niillä on tärkeä rooli oman alueen elävyyden ja merkityksellisyyden rakentajina ja verkostoja luovina mahdollistajina. Nyt pitäisi tehdä analyysiä kuntien erilaisuudesta, jotta vältettäisiin kaikkien kuntien laittaminen samaan muotiin. Samalla pitäisi luottaa kuntien omaan kykyyn löytää tapoja toimia ja tehdä yhteistyötä. Tähän normien purkaminenkin tähtää. •

VALIDIA

RAI-ARVIOINNISTA VAIKUTTAVUUTTA VAMMAISTEN ARKEEN

Kehitimme yhdessä Raisoftin, yhteistyökumppaneiden ja käyttäjäasiakkaidemme kanssa kokonaisvaltaisen asiakkaan toimintakykyä arvioivan mittarin vammaisten asumispalveluihin. RAI-arvioinnin avulla on mahdollisuus arvioida vammaisen henkilön palvelun tarvetta ja toteuttamista sekä tunnistaa asiakkaan toimintakykymuutoksia.

RAI-arvioinnit tehdään yhdessä asiakkaiden ja läheisten kanssa – tuosta arvioinnista nousee suoraan toteuttamissuunnitelmaan asiakkaan toimintakyky, tuen tarpeet sekä omat toiveet. RAI-arvioinnin avulla pystytään arvioimaan ja kuvaamaan asiakkaiden palvelutarpeita paremmin kuin ajan mittaamisella. Tämä puolestaan mahdollistaa tarkemman henkilöstömäärän ja rakenteen.

Validia otti RAI-arvioinnin käyttöön kaikissa asumispalveluyksiköissään vuonna 2023. Kehitystyön tuloksena on syntynyt kansainväliseen käyttöön yhteinen työkalu vammaispalveluihin, ja useampi hyvinvointialue on ottamassa mittaria käyttöön vuonna 2025. Validian kehitystyön kautta on siis luotu globaalisti uniikki ja yhtenäinen mittari vammaispalveluihin.

Lue lisää
kehitystyöstämme
validia.fi tai ota
suoraan yhteyttä
laatu@validia.fi.

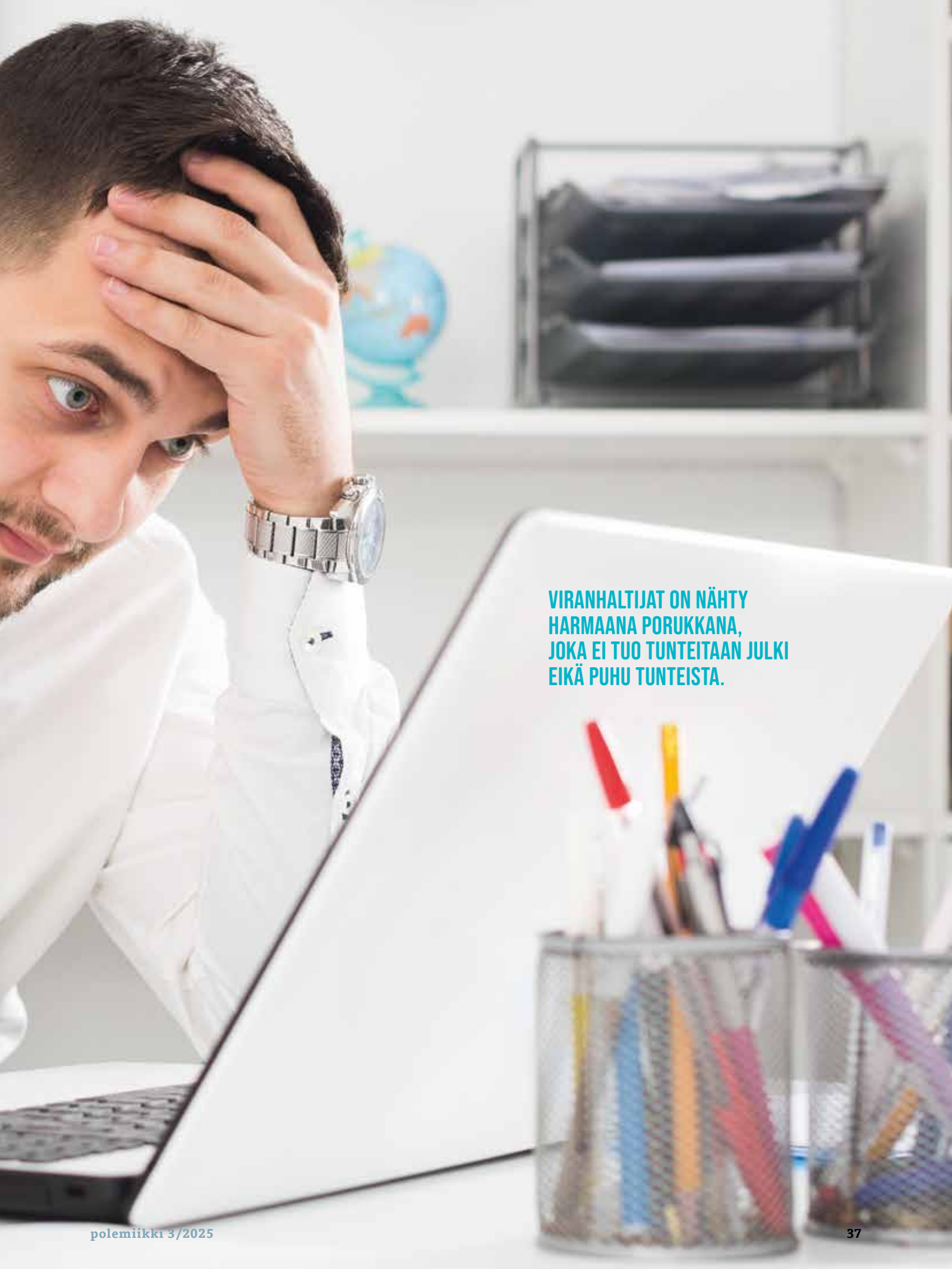
teksti | Marjatta Sihvonen

TUNTEET JA HALLINTO KIINNOSTAVAT - EI VASTAKKAINASETTELU

Viranhaltijat kokevat sitoutuvansa kuntastrategiaan enemmän kuin luottamushenkilöt. Jenni Sipilä selvitti väitöskirjassaan, miten vuorovaikutusta voidaan sujuvoittaa.

Seitsemäntoista vuotta kuntien kiireessä, nousujohteisella uralla työskennellyt **Jenni Sipilä** oli jo siirtänyt ajatuksen tohtorin tutkinnosta sivummalle. Ovi oli kuitenkin jäänyt raolleen – sillä varauksella, että todella kiinnostava tutkimusaihe tulisi eteen. Kesäkuussa viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden yhteistyötä analysoiva väitöskirja lähti painoon.

jatkuu >

A man with dark hair and a beard, wearing a white dress shirt and a silver watch, is sitting at a desk. He is looking down at a laptop with a distressed expression, his right hand pressed against his forehead. In the background, there is a white shelf with a small globe and a metal file holder. In the foreground, there are two metal mesh pen holders filled with various pens and markers.

VIRANHALTIJAT ON NÄHTY
HARMAANA PORUKKANA,
JOKA EI TUO TUNTEITAAN JULKI
EIKÄ PUHU TUNTEISTA.

HALUAN NOSTAA ESIIN, MITÄ TUNTEITA VIRANHALTIJAT KOKEVAT JA MILLAISIA TUNNE- TAITOJA HEILLÄ ON.

jatkuu >

Aihe kypsyi omassa virkatyössä vuosien varrella, kun aikaa kului sotea ja muita isoja uudistuksia valmistelemissa työryhmissä, eikä turhautumisilta ja ristiriidoilta viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden välillä aina välttytty.

– Koko työelämäni olen kuunnellut kollegoitani ja halusin analysoida, mitä viranhaltijat ajattelevat. Tehdä tiedettä siitä, mitä on kaiken arkipäivän jupinan takana. Aihettahan on tutkittu paljon poliitikkojen, muttei yhtä paljon viranhaltijoiden näkökulmasta, Sipilä avaa väitöskirjansa lähtökohtia.

Tutkimuksessaan Sipilä paneutui kuntien viranhaltijoiden työhön tunnetoimijuuden näkökulmasta.

– Viranhaltijat on nähty harmaana porukkana, joka ei tuo tunteitaan julki eikä puhu tunteista. Haluan nostaa esiin, mitä tunteita he kokevat ja millaisia tunnetaitoja heillä on. Tämä on uusi lähestymistapa, joka auttaa suhtautumaan viranhaltijatyöhön, Sipilä kertoo.

Virkatyötä valotetaan väitöskirjassa myös johtajuuden, niin strategisen kuin duaalijohtamisen näkökulmista.

Jännitteisessä maastossa tieto on valtaa

Tutkimuksen tulokset kertovat, että viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden välille syntyy hankaliakin jännitteitä, kun roolit ja näkemykset törmäävät. Jännitteet liittyvät Sipilän mukaan moniin asioihin kuntajohdossa: kiireisiin tietopyyntöihin, populistisessakin hengessä tehtyihin valtuustoaloitteisiin ja etenkin kuntastrategian toteuttamiseen.

Viranhaltijat kokevat, että strategia ohjaa työtä, mutta näkevät politiikkojen tekemän heitä helpommin poikkeuksia strategiasta ja päätöksiä hetkessä.

– Se aiheuttaa turhautumisen tunnetta. Viranhaltijoilla on tunteita ja omat arvolataukset vaikuttavat päätöksentekoon, mutta he kokevat, että näillä on vaikutusta paljon vähemmän kuin poliitikoilla, joilla arvot saavat ja niiden pitääkin vaikuttaa. Aina tämä vuorovaikutus ei kuitenkaan toimi johdonmukaisesti, ja olisikin hyvä, että poliitikot pohittisivat, mihin viranhaltijoiden aikaa käytetään, Sipilä toteaa.

Viranhaltijat toivat esiin, että poliitikot eivät aina arvosta tiedon-

KUKA?

• **Jenni Sipilä** työskentelee Maskun kunnan konsernihallinnon johtajana ja on aiemmin toiminut mm. Maskun vs. kunnanjohtajana, Sauvon hallintojohtajana ja Liedon hallinto- ja taloussihteerinä

• Sipilä on avannut väitöstudiumuksensa etenemistä omassa blogissaan ja osatutkimuksia on julkaistu mm. Kuntaliiton raporttisarjassa

Merja Ojala

hankintaan ja valmisteluun käytettyä aikaa, vaan päätökset tehdään muilla perusteilla.

– Toisaalta poliitikot ovat monessa asiassa viranhaltijan antaman tiedon armoilla. Jos tulee epäily, että viranhaltija yrittää ohjata päätöksentekoa, syntyy epäluottamusta. Kun tietoa on loputtomasti saatavilla eri lähteistä, poliitikko pystyy haastamaan saamansa tiedon, ja se haastaa viranhaltijan, koska luottamushenkilö on pidettävä oikean tiedon äärellä. Tieto todella on valtaa.

JOS TULEE EPÄILYS, ETTÄ VIRANHALTIJA YRITTÄÄ OHJATA PÄÄTÖKSENTEKOA, SYNTYY EPÄLUOTTAMUSTA.

Tulenarkaako?

Tutkimusaihetta on pidetty jopa tulenarkana, ja Sipilältä on kysytty, miten hän uskalsi lähteä selvittämään viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden suhdetta.

– Eiväthän tutkimustulokset ole minun mielipiteitäni, Sipilä toteaa ja huomauttaa, että oman kunnan

jatkuu >

PIENISSÄ KUNNISSA VIRANHALTIJAT OVAT SUURIA YLEISEMMIN KUORMITTUNEITA.

jatkuu >

ja työyhteisön sisällä näistä asioista voi olla vaikea puhua ilman, että keskusteluun tulee vahva vastakainasettelun leima.

Kun tutkimuskyselyyn vastasi 350 viranhaltijaa ympäri maata, Sipilä luottaa, että viranhaltijoiden ajatuksista saadaan kattava kuva.

– Näin saamme myös luottamushenkilöille tietoa siitä, mitä viranhaltijat ajattelevat ilman että osoitellaan yhden kunnan henkilöstöä. Tavoitteena on, että luottamushenkilöt osaavat johtaa viranhaltijoita mahdollisimman hyvällä tavalla.

Myös tutkimusjulkaisussaan Sipilä on painottanut, että on tärkeää selvittää, miten turhautumisen tunteita voitaisiin vähentää, mahdollisesti poliittisen kulttuurin keinoin. Yksittäisiä puolueita tutkimuksissa ei kuitenkaan erikseen käsitellä.

Sipilä on tyytyväinen tutkimuksensa vastausmäärään, ja kertoo niiden mukana tulleen myös palautetta harvoin esitetyistä, oikeista kysymyksistä.

– Toki virkakunta on työni myötä tullut hyvin tutuksi ja pystyin menemään kysymyksissä tarkasti asian ytimeen.

Kiire vahvasti läsnä

Kun viranhaltijoilta kysyttiin työhön liittyvistä tunteista, yleisin tunnetila oli negatiivinen. Näitä tunteita, kuten stressiä ja turhautumista, kuvailtiin myös enemmän kuin positiivisia.

– Vastauksissa on kuitenkin

myös positiivisia tunteita, ylpeyttä työstä ja mahdollisuuksia vaikuttaa. Kyselytutkimuksiin vastaavat aina enemmän he, jotka eivät ole tyytyväisiä vallitsevaan tilanteeseen, ja siksi negatiiviset tunteet korostuvat, Sipilä huomauttaa.

Pienissä kunnissa viranhaltijat ovat suuria yleisemmin kuormittuneita. Sipilän mukaan tämä näkyy selvästi, koska samoja lakisääteisiä tehtäviä hoidetaan pienemmällä organisaatiolla. Kiireen tuntu on läsnä pienten kuntien vastauksissa. Sipilä painottaa, että suurin syy negatiivisiin tunteisiin on kiire ja aikapula, riippumatta kunnan koosta.

– Kiire tulee vahvasti esiin tutkimuksessa ja liittyy siihen, että viranhaltijat haluavat tehdä työnsä hyvin, Sipilä sanoo.

Osa pienten kuntien vastaajista koki, että omaa hieman enemmän valtaa ja pystyy vaikuttamaan asioihin enemmän kuin suuremmassa organisaatiossa. Eroja tutkija näki myös siinä, että pienissä kunnissa poliittinen osaaminen voi olla vielä hieman kotikutoista, kun isoissa dualiijohtaminen on ammattimaisempaa.

Tutkimuksesta käytännön kehittämiseen

Väitöskirja kokoaa yhteen käytännön keinot, joilla kuntajohtamista ja siinä nousevien tunteiden hallintaa voidaan kehittää.

– Isossa kuvassa viranhaltijat odottavat avointa keskustelua, luot-

tamusta, kunnioitusta roolijakoon ja työrauhaa. Kun roolijakoa kunnioitetaan, politiikka ei puutu viranhallintaan tai päinvastoin, Sipilä summaa ja jatkaa, että kysymys on lopulta ihmisten yhteistyön keskeisistä kysymyksistä.

Sipilä suosittaa, että uusien valtuustojen aloittaessa keskustellaan rooleista ja päätöksenteon toimivista kanavista.

– Linjataan ja puhutaan asiat aukei niin, että myös uusille valtuutetuille on selvää, miten toimitaan. Luottamushenkilöille on tärkeää avata koko viranhaltijan tehtäväkuvaa, josta ilman perehtymistä näkee vain jäävuoren huipun. On nähtävä, että viranhaltijat eivät ole jokin pohjaton kaivo, josta voidaan vain ammentaa, vaan kannattaa pohtia, mihin tätä resurssia käytetään.

Sipilä toteaa, että väitöstutkimuksen myötä oma näköala on laajentunut, ja tieto on mahdollistanut aiempaa laajemman keskustelun ja kehittämisen kuntatyössä. Ura jatkuu virkatyön ohella koulutuksen parissa, niin viranhaltijoiden kuin luottamushenkilöiden. •

➔ *KAKS tulee tutkimusta.*

Borgin pointit

Tällä palstalla KAKSin tutkimuspäällikkö Sami Borg havainnoi yhteiskuntaa ja pohtii kuntia palvelevaa tutkimusta.

KIITOS, ETTÄ PÄÄTÄT

Vuoden 2025 vaalikevään jälkeen uudet kuntien ja kaupunkien valtuustot ovat aloittaneet toimintansa. Manner-Suomen kuntien valtuutetuista kaksi viidestä on uusia. Monelle valtuutettuna ensimmäistä kertaa olevalle kunta-asioissa riittää opetelemista. Vanhoiltakin valtuutetuilla vaaditaan vaikuttamisasioiden kertaamista ja uuteen perehtymistä.

Olen tutkinut yhdessä kollegoiden kanssa pitkään suomalaisten kiinnostusta kunnallista päätöksentekoa kohtaan, ja seurannut siinä rinnalla someviestintää politiikasta ja poliitikoista käytävää julkista keskustelua. Muutokset näissä ovat olleet mollivoittoisia.

Inhorealisti voisi jopa ihmetellä sitä, että meillä ylipäänsä on valtuutetuksi pyrkiviä. Työelämä on aiempaa vaativampaa ja monet työnantajat suhtautuvat nuivasti joskus normityöajallekin ajoittuviin luottamustoit-mikokouksiin. Puoluetoiminta kiinnostaa aiempaa vähemmän ja poliittikkous sopii entistä harvempien perheiden ajankäyttöön.

Lisäksi itse vaalikampanjoinnin pakolliset kuviot nielevät aikaa ja varsinkin isommissa kaupungeissa myös rahaa. Vaalikoneet pitää täyttää, olla esillä somessa ja ottaa siellä vastaan törkyturpienkin kommentit.

Puhumattakaan kuntien pääsääntöisesti heikosta tai kehnonlaisesta taloudellista tilanteesta. Tai havainnoista, joiden mukaan valtuuston vaikutusvaltaa ei koeta kovinkaan suureksi, eikä yksittäisen valtuutetun mahdollisuuksia vaikuttaa riittäviksi.

Vaan onneksi löytyy Teitä. Kansalaisia isolla K:lla, jota eivät pistä päättään kunta-asioissa pensaaseen. Joilla on kanttia kan-

taa vastuuta. Hyvä valtuutettu on vastuuntuntoinen. Jos ei tiedä, ottaa asioista selvää. Eikä kaikesta tarvitse tietää kaikkea. Perusasiat tärkeimmistä riittävät valtuustouran alkuun, matkalla oppii.

Politiikassa ei kannata myöskään tähdätä ihan kaikkien alojen ammatilaiseksi. Usein oma ammattitausta toimii luonnollisena kiinnekohtana erityisosaamiseen, jota voi laajentaa valtuustouran jatkuessa pidempään.

Poliitikkona toimiminen on tahdiltaan kuin pitkän matkan juoksu. Poliittisten pikavoittojen haalimisen sijaan kannattaa verkostoitua ja tehdä laajasti yhteistyötä valtuuston sisällä valtuustoryhmien välillä sekä viranhaltijoiden kanssa, unohtamatta kosketusta kuntalaisiin. Oppia tunnistamaan päätösprosessit ja oikeat vaikuttamisen paikat.

Ei valtuustotyö tietenkään ruusuilla tanssimista ole. Jotkut saattavat turhautua ja jättää valtuustotyön yhteen kauteen. Sari Pikkalan tutkimusten mukaan keskeiset syyt valtuustotyöstä luopumiseen ovat pitkän valtuustouran lisäksi tunne siitä, että todellinen valta keskittyy kunnassa liian harvoille, ja että valtuustotyö vie liikaa aikaa perhe-elämältä, työltä ja harrastuksilta.

Tämä listaus kannattaa ottaa vakavasti ja löytää sopivia ratkaisuja mainittuihin ongelmiin. Kunnalle on parhaaksi keskustele-va valtuusto, jossa työt on jaettu järkevästi, jossa informointi ja prosessit toimivat ja jota kunnan virkajohto kunnioittaa oikealla tavalla. Toimiva yhteispeli voi olla vaikeampaa kuin riitely, mutta hyvä yhteistyö palkitsee. Kiitos, kun olet mukana päättämässä. •

teksti | Salla Nazarenko kuva | Sanna Jääskeläinen

KYMMENIEN KESKUSTELUJEN MAA

SuomiAreenan synty Porissa 20 vuotta sitten aloitti yhteiskunnallisten tapahtumien buumin. Tapahtumia pidetään nyt kymmenittäin, pienistä paikallisista vapaaehtoisfoorumeista suuriin ja kansainvälisiin. Tapahtumista kirjan koonnut Esa Nieminen uskoo tapahtumien tarjoavan vaihtoehdon somekuplille.

Ajatus SuomiAreenasta ja muista suomalaisista yhteiskunnallisista keskustelutapahtumista kertovasta kirjasta lähti aika samalla tavalla kuin monet tapahtumat: pienen piirin keskustelusta.

– Olin kahvilla Seinäjoella (mediavaikuttaja) **Lähteen Jussin** kanssa, kun keksimme kirja-ajatuksen. Kirja on kunnianosoitus niille ihmisille, jotka ovat tapahtumat luoneet.

Niemisen kirjaan on koottu keskustelutapahtumia, joihin on ollut vapaa pääsy. Kirjassa esitellään myös kutsuvierastapahtumia ja muita suljettuja tilaisuuksia, joita kuitenkin on saanut seurata striimin kautta. Kaikkiaan kirja esittelee yli 60 tapahtumaa, joista vanhin, Jyväskylän Kesä, on ollut olemassa 1970-luvulta.

Esa Nieminen, jos joku, on oikea henkilö kokoamaan tämän historian yksiin kansiin. Juuri Esa Nieminen aikanaan keksi SuomiAreenan.

– Olin kesällä 2004 uutispäällikkönä Maikkarilla. Sain aina sellaiset vuorot, jotka eivät sopineet perheel-

lisille, sillä omat lapseni olivat isoja. Ne olivat vuoden uutisköyhimpiä aikoja, jolloin lähetyksiä piti raapia kasaan puoliväkisin.

– Luin Ruotsin Almedalenista ja kysyin silloiselta päätoimittajalta **Merja Ylä-Anttilalta**, olisiko tällainen ajatus hyvä. Merja innostui heti. Olin yhteydessä eduskunnan viestintäpäällikkö **Marjo Timoseen** ja pyysin eduskuntaa mukaan.

Paikkakunnaksi Nieminen ehdotti Poria muutenkin sinne väkeä kokoavan jazz-festivaalin vuoksi. Seuraavaksi mukaan pyydettiin Poriin kaupunki. Tiedotuspäällikkö **Tapio "Furkka" Furuholm** otti asian esiin kaupungin johtoryhmässä keväällä 2005. Aluksi vastassa oli Niemisen sanoin "syvä hiljaisuus": ajatus tuntui kaupunginisistä pähkähullulta.

– Myös Maikkarin toimituksesta löytyi monia Areenan vastustajia. Ajateltiin, ettei Areena kuulu uutistoimituksen tehtäviin. Lopullisesti MTV:n mukanaolon hyväksyi silloinen toimitusjohtaja **Pekka Karhuvaara**.

jatkuen >

jatkuen >

Ja lopulta koska eduskunta, alun perin satavuotisjuhliensa kunniaksi, suostui puhemies **Paavo Lipposen** johdolla mukaan, oli myös Pori valmiina. Ja niin, pienestä nihkeydestä huolimatta syntyi, kuten Esa Nieminen sanoo, ”aika epäpyhä allianssi” kaupallisen televisioyhtiön, eduskunnan ja Porin kaupungin välillä.

Ensimmäinen SuomiAreena pidettiin vuonna 2006 ja se onnistui yli odotusten. Esa Nieminen pohtii ajankohdan ehkä olleen oikea.

– Puolueet olivat menettäneet asemansa jäsenmäärien romahdettua. Jonkinlainen tyhjä aukko siinä oli, mihin tultiin.

Alkuvuosina SuomiAreenalla oli muun muassa aina suuret puheenjohtajatentit, joihin kaikkien puolueiden johto osallistui. Vuosien mittaan mukaan tuli työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä, kansalaisjärjestöjä ja lopulta myös viestintätoimistot. Parhaimmillaan tapahtuma kesti viisi päivää ja veti kymmeniätuhansia osanottajia.

SuomiAreena kuitenkin muuttui ajassa. Tapahtumatuotanto muuttui maksulliseksi, mikä muutti niiden luonnetta. Lopulta myös ajankohdasta siirtyi Pori Jazzin yhteydestä kesäkuun loppuun. Samaan aikaan kiinnostus on laimentunut. Kirjan mukaan MTV3 yritti jopa myydä SuomiAreenaa vuosina 2022–2023, mutta tuloksetta.

Jokaiselle jotakin: Sulkavan souduista turvallisuusfoorumiin

SuomiAreena aloitti joka tapauksessa aivan uudenlaisen tapahtumaperinteen Suomessa. Varsinai-

SUOMIAREENAN INSPIROIMIA TAPAHTUMIA ON TÄNÄ PÄIVÄNÄ PARIKYMMENTÄ.

nen keskustelutapahtumabuumi alkoi Esa Niemisen mukaan kuitenkin vasta koronapandemian jälkeen. Pandemia jätti ihmisiin tarpeen kokoontua.

Toki jo 2000-luvun alkupuolella keskustelutapahtumia syntyi. Mikkelin päämajasymposium keksittiin pitkällä joululounaalla vuonna 2007, kun Länsi-Savo-lehden silloinen päätoimittaja **Tapio Honkamaa** ja Mikkelin seudun elinkeinoyhtiön toimitusjohtaja **Kyösti Ylijoki** istuivat Tertin kartanossa.

Yleisradio saatiin yhteistyökumppaniksi. Symposium järjestetään suuren musiikkitapahtuman eli Mikkelin musiikkijuhlien yhteydessä.

Vastaavaa on kokeiltu muualakin. Saimaa Summitin tavoite oli koota Savonlinnaan Oopperajuhlille tulevia päättäjiä, Komiat Pirot taas järjestettiin Ilmajoen musiikkijuhlien aikaan. Nämä tapahtumat eivät ole jatkuneet. Paikallisia keskustelutilaisuuksia on sen sijaan runsaasti: esimerkiksi Nivala Areena, Suuli-Areena Isojoella ja Kaakkois-SuomiAreena Ruokolahdella

Keskusteluja järjestetään myös urheilutapahtumien äärelle, ja presidenteilla on **Tarja Halosen** ajoista lähtien ollut omat keskustelutilaisuutensa. Nykyään Kultaranta-keskusteluiksi kutsuttavat tilaisuudet ovat nousseet erääksi kesän ykköspuheenaiheista.

SuomiAreenan inspiroimia tapahtumia on tänä päivänä parikymmentä: niin pienten kuntien omia paikallistapahtumia kuin urheilukeskusteluja ja ulko- ja turvallisuuspoliittisia tapahtumia. Esa Niemisen kirjan mukaan Areenan ”perillistapahtumista” vain neljä on loppunut, ja lähinnä siksi, ettei uusia vetäjiä ole löytynyt.

”SuomiAreenan henki” elää pikkukunnissa

Esa Niemisen mukaan SuomiAreenan alkua oli aika kotikutoista. Ke-

KUKA ESA NIEMINEN?

- Valtiotieteen maisteri Turun yliopistosta
- Työskennellyt toimittajana mm. Vaasa-lehdessä sekä MTV Oy:ssä; Suomen Yrittäjät-lehden vt. päätoimittajana sekä Suomen Kuntaliiton viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtajana.
- Saanut Tutkivan journalismin yhdistyksen Lumilapio-palkinnon 1995; Kapioston Vuoden tunnustusteko-palkinnon SuomiAreena-ohjelmasta 2006; Porin kaupungin avaimen 2008 sekä Radio- ja televisiotoimittajien liiton palkinnon SuomiAreenasta 2013.

nelläkään ei ollut kokemusta tapahtuman tuottamisesta ja ideanikkarit tekivät paljon itse, tavaroiden roudaamisesta lähtien.

Myös poliitikoille SuomiAreenan formaatti oli aluksi kiehtova. Siinä, missä aiemmin väittelyjä käytiin lähinnä televisiossa, nyt tultiin kaupunkiin, keskelle katuja.

SuomiAreena oli alkuvuosinaan kiistattoman tärkeä poliitikoille. Vuonna 2013 näytti siltä, että kansanedustajien on oltava äänestämässä Espanjan EU-tukipaketista eivätkä keskustelijat ehdi Eetunaukiolle. Nieminen hankki yhdessä Satakunnan Kansan kanssa charterlennon kansanedustajille: periaate oli, että mitään keskusteluja ei peruta eduskunnan takia.

Niemisen mukaan SuomiAreenan suurin pettymys puolueiden kannalta on se, että sieltä ei ole koskaan tullut yhtään merkittävää avausta. Esimerkiksi Ruotsin Almedaleniin puolueet tulevat ni-

menomaan tekemään avauksia ja kilpailemaan niistä.

– Merkittävin avaus koskaan oli se, kun arkkipiispa **Kari Mäkinen** vuonna 2014 pyysi anteeksi kirkon asennetta seksuaalivähemmistöjä kohtaan.

Tänä päivänä puoluejohtajat jättävät yhä useammin tulematta SuomiAreenalle.

Alkuperäisen SuomiAreenan muututtua suuremmaksi ja kaupallisemmaksi ja somen kasvettua räjähdysmäiseksi keskustelualustaksi voikin olla, että alkuperäistä kotikutoisempaa henkeä löytyy juuri nyt pieniltä paikkakunnilta.

– Siellähän se näkyy: kesäasukkaat ja mökkiläiset ovat mukana, teemat mietitään yhdessä, vapaaehtoistyötä tehdään, pohtii Esa Nieminen. Pienimpien tapahtumien budjetit voivat liikkua jopa alle tuhannessa eurossa. Silti tapahtumia syntyy silkasta tekemisen innostasta.

Kylähullut mukaan: onnistuneen tapahtuman resepti

Suuri muutos on tapahtunut myös median suhtautumisessa tapahtumiin. Maikkari teki alkuaikoina valtavan paljon lähetyskiä SuomiAreenasta. Myös muut valtakunnalliset mediatalot olivat mukana: Yle oli Mikkelin Päämajasymposiumin lisäksi mukana kolmessa muussa tapahtumassa. Esimerkiksi Pohjois-Suomessa järjestetty Aurora pyrki ”Pohjolan Davosiksi”, kunnes sitä ei säästösyistä pidetty enää lainkaan. Myös Helsingin Sanomilla oli parikin omaa tapahtumaa, joista kumpaakaan ei enää pidetä.

– Ajatellaan, että media ei ole keskustelun nostattaja vaan kertoja. Mutta SuomiAreenasta saatiin aina paljon sitaatteja ja uutisoitavaa, pohtii Esa Nieminen.

Porin maakuntalehti Satakunnan Kansa on kuitenkin hyödyntänyt areenaa. Joskus koko toimitus

SUOMESTA PUUTTUU RISKINOTTOA, KUKAAN EI USKALLA LÄHTEÄ TEKEMÄÄN MITÄÄN UUTTA.

on siirtynyt keskustan kävelykadulle uutisoimaan tapahtumaa, ja paperilehdessä on ollut enimmillään 18 sivua SuomiAreenaa.

Tapahtumia siis syntyy ja kuolee ja kiinnostus niihin vaihtelee. Varmaa on vain se, että keskustelutapahtumat ovat tulleet Suomeen jäädäkseen. Niemisen kirjan jo ollessa painossa kesään 2025 tuli kolme uutta tapahtumaa: Vimpelin pesisfestivaalit, Sulkavan suursoutuihin liittyvä tapahtuma ja HanaSaaren 50-vuotiskeskustelut.

Mikä on onnistuneen tapahtuman resepti?

Esa Niemisellä on asiasta selkeä näkemys.

– Tarvitaan yli vuoden suunnittelu-aika, vähintään 3–4 hengen ydinryhmä tekemään tosissaan. Lisäksi on oltava jonkin verran resursseja ja joku päähähuullu ajatus. Mielellään kylähullut mukaan.

– Sitten ideaa on kehitettävä eteenpäin ja kunta ehdottomasti mukaan.

Niemisen mielestä tapahtumia voisi olla enemmänkin. Suomesta puuttuu riskinottoa, kukaan ei uskalla lähteä tekemään mitään uutta.

Mitä Nieminen itse sitten järjestäisi, ja minne?

– Järjestäisin Taidekeskus Salmelan kesänäyttelyn yhteyteen Mäntyharjulle ison kulttuuripoliittisen keskustelun. Sieltä löytyy jo taiteen ohella musiikkia.

Ideoita Niemisellä siis piisaisi, mutta enää eläkevuosinaan hän ei lähde mitään suurta rakentamaan. Yksi SuomiAreena riitti. Puhelin hänellä silti säännöllisesti soi. SuomiAreenan isältä halutaan kuulla näkemyksiä uusista ideoista keskustelutapahtumiksi. •

teksti | Maria Markus kuvat | Merja Ojala

ETTEI KUKAAN JÄISI JALKOIHIIN

Sari Rautio unelmoi maailmasta, jossa vallitsee mahdollisuuksien tasa-arvo. Eikä pelkästään unelmoi, vaan toimii sen eteen yhtä lailla paikallistasolla kuin eurooppalaisilla areenoilla.

Euroopan alueiden komitean (AK) suurimman ryhmän EPP:n puheenjohtajaksi keväällä valittu Hämeenlinnan pitkäaikainen kaupunginvaltuutettu **Sari Rautio** (kok.) voisi elämänsä ja uransa puolesta olla herkullista naistenlehtijuttujen materiaalia.

Oulusta Pariisiin vienyt mallin ura, jääkiekkovaimous, oman erityislapsen oikeuksien puolesta taistelu ja monipuolinen ura niin järjestökentällä kuin Suomen kuin Euroopan politiikassa poikisi useammankin kiinnostavan lehtijutun.

Mutta ainakaan nopealla haulla sellaisia ei löydy. Ehkä Rautio on ollut liian kiireinen haastatteluihin tai ehkä hänen tulkitaan olevan ”*politiikan ykkösketjun*” ulkopuolella, sillä vaikka hän on ehtinyt vaikuttaa monilla tärkeillä areenoilla, kansanedustajuus hänen poliittisesta ansioluettelostaan puuttuu.

**TÄYTYY OLLA AKTIIVINEN,
ETTÄ HOMMA TOIMII.**

Tai ehkä hän elää todeksi nettisivuiltaan löytyvää sloganiaan ”*ei minä vaan me*”, eikä halua nostaa itseään keskiöön. Oli miten oli, tässä jutussa se kuitenkin tapahtuu, sillä hänen polkunsa politiikkaan ja politiikassa ansaitsee lähikatseen.

Tavoitteena yhteiset pelisäännöt

Vaikka Sari Raution ansioluettelo on vaikuttava, kovinkaan suunnitellusti ei mikään hänen elämässään tai urassaan tunnu tapahtuneen. Pikemminkin niin, että kun eteen tulee hoidettavia asioita ja korjattavia epäkohtia, on vain kääristävä hihat ja hoidettava asiat kuntoon. Kuten hän itse toteaa, ”*täytyy olla aktiivinen, että hommat toimii.*”

Herätyksen yhteiskunnalliseen toimintaan Sari Rautio kertoo saaneensa pian 32 vuotta täyttävän poikansa **Oskarin** asioita hoitaessaan. Oskarilla todettiin lapsena autismikirjon häiriö, ja hänelle tarvittiin koulunkäyntiavustaja, mutta sitä ei tahtonut millään saada. Käänne tapahtui, kun koulun rehtori neuvoi menemään suoraan kaupunginjohtajan juttusille.

jatkuu >

VAHVOJEN YHTEISKUNTA EI OLE OIKEUDENMUKAINEN EIKÄ MYÖSKÄÄN KESTÄVÄ.

jatkuu >

– Sain audienssin Hämeenlinnan kaupunginjohtajan kanssa, ja niin asiat alkoivatkin järjestyä. Ymmärsin, että täytyy olla itse aktiivinen. Samalla tajusin, että niiltä, joilla on enemmän tuen tarvetta, vaaditaan normaalia enemmän aktiivisuutta. Se ei tuntunut oikeudenmukaiselta, hän muistelee.

– Kokemus sai minut aktivoitumaan, eikä pelkästään omien asioiden ajamisesta, vaan muutenkin. Vahvojen yhteiskunta ei ole oikeudenmukainen eikä myöskään kestävä. Tuo ajatus motivoi minua edelleenkin.

Hän perusti muiden vanhempien kanssa vanhempainyhdistyksen ja päätti lähteä mukaan kuntavaaleihin tähtäimessään perusturvalautakunta, sillä siellä hän pääsisi edistämään yhdenvertaisuutta. Puolueeksi valikoitui Kokoomus, vaikka hänen omassa suvussaan on vahvaa vasemmistolaisuutta.

– Minua inspiroi ajatus mahdollisuuksien tasa-arvosta. Ennen varsinaista politiikkaan lähtöä olin nuorsuomalainen, mutta kun Nuorsuomalainen puolue lakkautettiin vuonna 1999, minua kosiskeltiin moneen suuntaan. Pragmaattisena ihmisenä mietin, mikä olisi paras paikka vaikuttaa, ja nuorsuomalaisuus osoitti, ettei asioiden eteenpäinvieminen onnistu pienessä puolueessa niin hyvin kuin isossa.

Hämeenlinnan kaupunginvaltuuston ovet aukesivat vuonna 2005. Vuosien mittaan kokemus karttui, verkostot laajenivat ja vaikuttamisen areenat kasvoivat.

– Syyt, miksi päätin lähteä politiikkaan mukaan, ovat kuitenkin pysyneet samoina ja vain vahvistuneet. Edelleen uskon, että politiikan kautta voi vaikuttaa. Kukaan ei voi tehdä sitä kuitenkaan yksin, vaan vaaditaan yhteistyötä ja yhdessä sovitut pelisäännöt. Varsinkin tässä maailmantilanteessa globaalit pelisäännöt ovat ainoa järkevä tavoite, jos uskotaan, että kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita.

Työkaluna vahvat vuorovaikutustaidot

Asioita eteenpäin Sari Rautio vie vuorovaikutustaitoihinsa luottaen. Sosiaalisuuteen ja itsenäisyyteen oululaistytön piti kasvaa nopeasti jo lukion ekaluokan jälkeen, kun hän osallistui *Kaunis Anna* -mallikilpailuun äitinsä kannustamana, voitti kisan ja lähti Pariisiin mallin töihin.

– Olin onnekas, sillä sain katsoa asioita eri kantilta jo nuorena naise-
na Pariisissa. Sain kokemuksen siitä, että ihmiset ovat joka puolella pohjimmiltaan samanlaisia.

Ranskassa olisi ollut mahdollisuus jatkaa pidempäänkin, mutta hän halusi käydä lukion loppuun ja näin tekikin. Ylioppilaaksi hän valmistui Oulun lyseon lukiosta kauden laudaturin todistuksella, ja löytyipä kotiseudulta puolisoikin, Kärpissä tuolloin pelannut ammat-

tijääkiekkoilija **Kai Rautio**.

Mallin ura jatkui kuitenkin reilun kymmenen vuoden ajan.

– Tein mallin töitä ihan päätyönäni, ja opin valtavasti maailmasta ja ihmisistä. Mallin ammatti, jos jokin, on vuorovaikutustyötä. Pitää pystyä toimimaan erilaisissa porukoissa ja joustamaan lähes loputtomasti. Mutta se oli ihan mahtavaa. Pääsin matkustamaan ja tapasin ihania ihmisiä, joista osan kanssa olen ystävä edelleenkin.

Työnsä ohella hän yritti opiskella Helsingin yliopistossa matematiikkaa, mutta opinnot jäivät työn ja elämän jalkoihin. Myöhemmin hän suoritti markkinointimerkonomin tutkinnon ja gradua vaille valmiit kasvatustieteen maisterin opinnot Helsingin yliopistosta erikoistumisalanaan liikunta, alkuopetus ja erityisopetus. Kasvatusalalle hän kertoo päätyneensä poikansa Oskarin kokemusten kautta, vaikka koko ajan takaraivossa elikin pienenä kipinä nuoruuden unelma oikeustieteellisestä.

Nyt, lähes 40 vuotta kirjoituksen jälkeen, hän on oikeustieteen ylioppilas, ja paperit oikiksesta olisi tarkoitus saada ulos reilun vuoden sisään.

– Korkeakoulututkinto minulla on jäänyt tähän asti puuttumaan varmaankin sen takia, että olen ollut

**VARSINKIN TÄSSÄ MAAILMANTILANTEESSA GLOBAALIT
PELISÄÄNNÖT OVAT AINOA JÄRKEVÄ TAVOITE, JOS USKOTAAN,
ETTÄ KAIKKI IHMISET OVAT YHTÄ ARVOKKAITA.**

SARI RAUTIO

SYNTYNYT: Kemissä

ASUU: Hämeenlinnassa

IKÄ: 57

KOULUTUS: Oikeustieteen ylioppilas, gradua vaille valmis kasvatustieteen maisteri, markkinointimerkonomi.

LUOTTAMUSTEHTÄVIÄ
Hämeenlinnan kaupunginvaltuutettu ja Kanta-Hämeen hyvinvointialuevaltuutettu, Suomen Paralympia-komitean puheenjohtaja, Euroopan alueiden komitean jäsen ja sen EPP-ryhmän puheenjohtaja, lisäksi Euroopan alueiden komitean raportoi ja EU-budjettineuvotteluissa.

PERHE: Mies Kai Rautio ja neljä lasta: Anni 33, Oskari 32, Iiris 25 ja Alisa 22 vuotta. Tyttärenpoika Remi kohta 2 vuotta. Labradoodle Nera 4 vuotta.

HARRASTAA:
Perheen yhdessäolon ja kotihommien lisäksi arkiliikuntaa, koiralenkkejä, joogaa, golfia, lajikokeiluja, avantouintia, lukemista, seurustelua ja järjestötoimintaa.

INSPIRAATION LÄHDE:
Ihmiset ja systeemi, miten kaikki liittyy toisiinsa.

KIRJA YÖPÖYDÄLLÄ:
Aina monta menossa, juuri luettuna Riku Keski-Rauskan *Kasvonsa peittänyt mies* ja JK Rowlingin *Paikka vapaana*.

MOTTO: Asenne ratkaisee aina.

aina niin ahne elämälle, ja eteeni on aina ilmestynyt uusia mielenkiintoisia asioita ja tehtäviä, joihin tarttua, hän miettii.

Yksi mielenkiintoisista tehtävistä oli projektipäällikön ja sittemmin koordinaattorin toimet Autismi- ja aspergerliittossa 2000-luvun alkupuolella, joiden jälkeen hän siirtyi Nuori Suomi -järjestöön. Sitran vanhempana asiantuntijana vierähti viisi vuotta, ja Hämeenlinnan kau-

punginhallituksen työsuhteessa olevana puheenjohtajana kaksi kautta 2013–2021.

– Olen tehnyt aina jonkinlaista kehittämistyötä, ja kokenut sen tosi mielekkääksi.

Eurooppalaista arkea rakentamassa

Ranskan kielen nuorena mallina omaksunut Sari Rautio vaikuttaa nyt erityisen innostuneelta Euroo-

pan alueiden komiteasta, jonka jäsenenä hän on ollut viitisen vuotta ja oman ryhmänsä puheenjohtajana viime keväästä saakka.

Hän painottaa, että alueiden komiteassa tehdään työtä sen eteen, että päätöksenteko olisi aidosti lähellä ihmisten arkea.

– Läheisyysperiaate on EU:n perusrakenteen kulmakivi, ja juuri siihen alueiden komitean toiminta ankkuroituu.

jatkuu >

jatkuu >

Euroopan alueiden komitea on EU:n neuvoo-antava elin, joka antaa lausuntoja lakiehdotuksista ja tekee myös oma-aloitteisia aloitteita isoista yhteisistä teemoista, kuten vaikakapa tekoälystä ja sen vaikutuksista paikalliseen päätöksentekoon.

– Meidän tehtävämme alueiden komiteassa on siis varmistaa, että aluetason näkökulmat näkyvät EU:n lainsäädännössä. Lähes 70 prosenttia komission ehdotuksista koskettaa paikallistasoa, hän muistuttaa.

Euroopan alueiden komiteassa on 329 jäsentä eri puolilta Eurooppaa, ja jokainen jäsen edustaa omaa kuntaansa ja aluettaan. Juuri se tekee Raution mukaan työstä niin mielenkiintoista.

– Hämeenlinna on yhtä lailla EU:ta kuin Bryssel.

Työskentely komiteassa muistuttaa Euroopan parlamentin käytäntöjä: kuusi poliittista ryhmää, kuusi temaattista valiokuntaa ja raportointivastuut vaihtuvien lainsäädäntöaiheiden mukaan. Manner-Suomesta mukana on kahdeksan jäsentä ja yksi Ahvenanmaalta.

Yksi Euroopan alueiden komitean keskeinen tavoite on Raution mukaan lisätä yhteistyötä muiden

EU-instituutioiden kanssa – etenkin parlamentin ja komission, mutta myös neuvoston kanssa. Tärkeänä pidetään myös sitä, että paikallistaso otetaan mukaan jo valmisteluvaiheessa, ei vasta toteutuksessa.

– On näyttöä siitä, että kun alueet ovat mukana alusta saakka, esimerkiksi kilpailukykyä kehittävä politiikka toimii paremmin.

Hän toivoo, että läheisyysperiaatteeseen luotettaisiin Euroopassa nykyistä enemmän – eikä vain periaatteena, vaan konkreettisena tapana tehdä päätöksiä. Tavoitteena tulisi olla se, että isoista tavoitteista sovitaan yhdessä, mutta keinoissa jätetään joustoa.

– Ei kaikkea voi määritellä Brysselissä. Pitää uskaltaa antaa tilaa alueelliselle luovuudelle ja tunnistaa, missä asioissa paikallistason ratkaisut ovat tehokkaimpia.

Toki esimerkiksi sosiaalipoliitikassa alueiden komitean toimivalta on rajallinen, sillä komitea lausuu vain niistä aiheista, jotka kuuluvat EU:n päätösvaltaan. Esimerkiksi hyvinvointialueiden asiat jäävät pääosin kansallisen tason vastuulle.

– Usein kun kritisoidaan EU:n jäykkyyttä, taustalla onkin kansallinen toimeenpano. Moni asia, josta EU saa syyt niskoilleen, onkin itse asiassa jäsenvaltioiden tulkintaa, Rautio huomauttaa.

Aktiivista vaikuttamista

Sari Rautio kertoo toivovansa, että kunnat suhtautuisivat EU:hun aktiivisemmin ja pitkäjänteisemmin. Olisi esimerkiksi järkevää pohtia säännöllisemmin, mitä EU:n päätökset tarkoittavat paikallisesti – eikä vain silloin, kun nousee kohu.

– Eikä kaiken tarvitsisi olla jokaisessa kunnassa alusta asti itse

keksittyä. Voisimme esimerkiksi yhdessä hyväksyä eurooppalaisen tassa-arvoasiakirjan ja seurata, mikä EU:n agendalla oikeasti on meille tärkeää.

Hyvänä esimerkkinä EU:n päätöksentekoon vaikuttamisesta hän mainitsee ennallistamisasetuksen, johon saatiin kunnille tärkeitä muutoksia aktiivisen vaikuttamisen kautta.

– Kuntaliitto kokosi tietoa ja sai toimijat yhteen. Siinä nähtiin, että kun reagoidaan ajoissa, voidaan oikeasti vaikuttaa.

EU-politiikka ei hänen mukaansa ole erillinen osa paikallista päätöksentekoa, päinvastoin.

– Esimerkiksi minulla ei olisi eurooppalaista vaikuttajaroolia, perspektiiviä tai mandaattia ilman paikallispolitiikkaa. Toisaalta haluan aina Euroopassa kertoa esimerkkejä siitä, mitä mikäkin asia tarkoittaa meillä Hämeessä, hän pohtii.

Hän kertoo myös, kuinka Hämeenlinna omalta osaltaan auttaa Ukrainan demokratiakehitystä niin, että maa voisi olla EU:n jäsen. Hämeenlinnan ystävyyskaupunkisuhde ukrainalaiseen Sumyn kaupunkiin on rakennettu tukemaan demokratian vahvistumista.

– Viemme Sumyyn paitsi materiaalista apua myös malleja ja toimivia käytäntöjä, ja autamme siten kunnallisdemokratian vahvistumista. Ystäväkaupunkitoiminta ei siis ole enää pelkkää ystävyysvierailua vaan kansalaisyhteiskuntien välistä yhteistyötä niin, että se tukee oikeusvaltiokehitystä.

Miten EU näkyy kotiseudulla?

EU-politiikka ei siis Sari Raution mukaan ole missään nimessä vain Brysselin asia, sillä se näkyy myös

jatkuu >

**MONI ASIA, JOSTA EU
SAA SYYT NISKOILLEEN,
ONKIN ITSE ASIASSA JÄSEN-
VALTIOIDEN TULKINTAA.**

ESIMERKIKSI HÄMEENLINNAN KESKUSTASSA SIJAITSEVA KULTTUURIKESKUS VERKATEHTAAN UUDISRAKENNUSTYÖT TOTEUTETTIIN OSIN EU:N ALUEKEHITYSRAHOILLA.

jatkuu >

kunnissa, ja usein yllättävän konkreettisesti. Silti moni ei tiedä, mitä EU:ssa oikeasti on vuosien varrella saatu aikaan omalla kotiseudullakaan.

Esimerkiksi Hämeenlinnan keskustassa sijaitseva kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehtaan uudisrakennustyöt toteutettiin osin EU:n aluekehitysrahoilla.

– Kolmasosa kustannuksista tuli EU:lta, olimme silloin kaksoiskustannusalue. Mutta valitettavan pieneksi se EU-lippu jäi. EU:n roolia voisi tehdä näkyvämmäksikin.

Kuntapäättäjiä ja kuntalaisia hän neuvoo kysymään vaikkapa kunnanjohtajalta, mikä on oman kunnan EU-vaikuttamispolitiikka.

– Jos vastaus on ”mikä?”, siitä voi jo ehkä päätellä jotain, hän naurahtaa.

– Vähintään virkamiesten ja toivottavasti myös luottamushenkilöiden pitäisi olla kiinnostuneita siitä, miten EU liittyy omaan kuntaan ja mitä mahdollisuuksia se tarjoaa. Nyt pitäisi olla älyttömän kiinnostuneita seuraavasta rahoituskehityksestä ja mitä se tarjoaa meille, ja

laajemminkin Euroopalle. Emme voi tietenkään tuijottaa vain omaa napaamme, sillä olemalla kiinnostuneita muista voimme uskottavasti edistää omia asioitamme.

EU:n tulevaisuudessa hän näkee vahvasti arvopohjaisen ulottuvuuden.

– EU on minulle ennen kaikkea rauhan ja vaurauden hanke. Eikä vauraus tarkoita vain taloudellista rikkautta, vaan jokaisen yhdenvertaista mahdollisuutta kasvaa, kehittyä ja elää rinnakkain – ilman, että joku jää jalkoihin. •

Kimmo Haapasalo
liiketoimintajohtaja, FCG

Valtuutetun rooli – sydämellä kunnan ja yhteisön hyväksi

Valtuutetun työ on yksi merkityksellisimmistä luottamustehtävistä. Kuvittele hetki: päätät koulun kunnostamisesta, uuden leikkipuiston rakentamisesta tai turvallisemman pyörätien toteuttamisesta – ja tiedät, että nämä päätökset parantavat suoraan ihmisten arkea. Jokainen ratkaisu, suuri tai pieni, jättää jälkensä siihen, millaisessa kunnassa ja yhteiskunnassa elämme.

Tuleva valtuustokausi tuo eteen sekä mahdollisuuksia että haasteita. Kuntien toimintaympäristöä muokkaavat jo toteutetut suuret uudistukset, kuten SOTE ja TE, ja uusia muutoksia on tulossa. Ehkä joudutte päättämään, miten palveluita uudistetaan, mistä karsitaan ja miten vahvistetaan alueen elinvoimaa niin, että kaikki hyötyvät. Silloin tarvitaan valtuustoa, joka osaa kuunnella, keskustella ja löytää ratkaisuja yhdessä.

Hyvä yhteistyö syntyy luottamuksesta ja yhteishengestä. Valtuuston ryhmäytymiseen kannattaa panostaa ja varata siihen kiireetöntä aikaa – myös viranhaltijat kannattaa ottaa mukaan. Hymy ja nauru kertovat usein siitä, että yhteistyö toimii, vaikka näkemykset olisivat erilaisia.

Monessa kunnassa on nyt käynnissä strategiatyö tulevaisuuden suunnan määrittämiseksi. Valtuutettuna voit vaikuttaa lopputulokseen. Ole rohkeasti aktiivinen, tutustu kunnan tilanteeseen ja toimintaympäristöanalyysiin sekä tuo esiin omia näkemyksiäsi.

Yhteiset toimintatavat ja pelisäännöt helpottavat arkea ja vahvistavat päätöksentekoa – erityisesti silloin, kun taloudelliset paineet pakottavat tekemään vaikeita päätöksiä. Yhteisymmärrys ja kyky nähdä kokonaisuus ovat tällöin arvokkaampia kuin koskaan.

Osaaminen on valtuutetun tärkein työväline. Sitä kannattaa kehittää koko valtuustokauden ajan ja hakea uusia näkökulmia tutkimuksesta, tilastoista ja muiden kuntien kokemuksista. Viisautta saat myös kuuntelemalla viranhaltijoita, kollegoita ja asiantuntijoita. Pieni idea voi kasvaa yhteiseksi ratkaisuksi, joka hyödyttää koko kuntaa.

Kun valtuutettu johtaa työtään tiedolla, taidolla ja sydämellä, oma kädenjälki jää näkyväksi ja merkitykselliseksi – nyt ja tulevaisuudessa.

Kimmon elämäntehtävänä on parantaa maailmaa organisaatio kerrallaan. Johtamistehtävässään hän tukee FCG:n muita superasiantuntijoita, jotta nämä puolestaan voivat auttaa erilaisia organisaatioita johtamisen, organisaatioiden kehittämisen, talouden ja erilaisten tietojohdamisen palveluiden osalta. Pääasiallisia asiakkaita ovat kunnat, kaupungit, hyvinvointialueet, yksityiset yritykset, valtion hallinto ja muut julkisyhteisöt.

STRATEGINEN MAANKÄYTTÖ EI OLE PIKAVOITTOJEN POLITIIKKA

Kuntarajat hämärtyvät, kun kaupunkiseudut suunnittelevat tulevaisuuttaan.

Strateginen maankäyttö määrittää, millaisessa Suomessa asumme tulevaisuudessa.

Strategisella maankäytöllä vaikutetaan vahvasti siihen, missä ja miten ihmiset asuvat, liikkuvat ja tekevät töitä, miten ympäristö ja luonnonvarat otetaan huomioon, ja miten alueen vetovoimaa ja elinvoimaa rakennetaan. Voisi sanoa, että sillä siis ohjataan ja hallitaan tulevaisuutta.

– Maankäytön suunnittelun vaikutukset ovat suuria ja pitkäkestoisia, sillä sen seuraukset näkyvät usein kymmeniä ellei satojakin vuosia.

Kun puhutaan maankäytöstä, puhutaan todellisuudessa siitä, millaisessa Suomessa tulevaisuudessa eletään, väitöskirjaansa kaupunkiseutujen strategisesta maankäytöstä Tampereen yliopistoon tekevä hallintotieteiden maisteri **Henri Helve**

toteaa.

Hän työskentelee asiantuntijana MDI:llä, joka on osa FCG Finnish Consulting Group Oy:tä ja joka on julkisen sektorin toimintaympäristöjen vuorovaikutteiseen kehittämiseen erikoistunut aluekehittämisen konsulttitoimisto. Niinpä hän on konsultin roolissakin päässyt kiinni alueiden tilalliseen kehittämiseen niin kuntatasolla kuin valtionkin tasolla.

Kaupunkiseudut avainasemassa

Nyt Henri Helvää kiinnostaa erityisesti kaupunkiseudut ja kuinka ne suunnittelevat strategista maankäyttöään sekä kaupunkiseudun keskinäisessä että valtion välisessä sopimuksellisessa kumppanuudessa.

– Kunnissa maankäytön suunnittelulla on pitkälti monopoli. Kun-

nat päättävät omalla alueellaan, mitä rakennetaan ja minne. Mutta käytännössä esimerkiksi työssäkäynti, liikkuminen ja asuntotarve eivät pysy hallinnollisissa rajoissa.

Avainasemaan nousevat kaupunkiseudut, joille puolestaan ei ole annettu tiukkarajaisia määritelmiä siitä, mitä ne ovat ja miten ne toimivat.

– Strategisessa suunnittelussa kuntarajat alkavat hälvetä. Kaupunkiseuduilla pitää pystyä sopimaan yhdessä esimerkiksi julkisen liikenteen ratkaisuihin tai siitä, miten kaupunkirakennetta tiivistetään ilmastotavoitteiden näkökulmasta, hän sanoo.

Yhdysvalloissa on jo Helven mukaan nähty esimerkkejä siitä, mihin

hallitsematon laajeneminen (engl. urban sprawl) johtaa kasvaviin päästöihin, ruuhkiin ja luonnon tuhoutumiseen. Suomessa strateginen suunnittelu pyrkii ehkäisemään tätä kehitystä. Esimerkiksi uusien tehtaiden tai tuotantolaitosten sijaintia pohditaan usein myös siitä näkökulmasta, miten työntekijät pääsevät paikalle joukkoliikenteellä.

– Yksittäinenkin päätös, vaikkapa ratikan rakentaminen, voi ohjata maankäyttöä useiden vuosikymmenten ajan, jolloin pitkän aikavälin vaikutukset korostuvat. Siksi on tärkeää, ettei niin sanottua siltarumpupolitiikkaa nosteta strategisen suunnittelun keskiöön.

Viranhaltijoiden käsissä

Vaikka strateginen maankäyttö on osa kuntapolitiikkaa, sen käytännön valmistelu tapahtuu pääosin viranhaltijoiden käsissä. MAL-sopimukset eli maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukset ovat tästä esimerkki: niitä neuvottelevat valtio ja suurten kaupunkiseutujen virkamiehet. Niitä on olemassa seitsemän suurimman kaupunkiseudun kanssa ja niiden piirissä asuu jo 55 prosenttia suomalaisista, ja määrä vain kasvaa.

Väestön ja työpaikkojen painopiste siirtyy jatkuvasti enemmän näihin keskuksiin ja niiden ympäristökuntiin. Samalla kasvaa tarve ymmärtää, millaisilla periaatteilla tätä ympäristöä rakennetaan.

– Olisi tärkeää, että myös luottamushenkilöt olisivat mukana, jotta myös he ymmärtäisivät paremmin kaupunkiseutuja ja niiden suunnittelua. Nyt asia jää monin paikoin virkakoneiston varaan. Joskus tätä pidetään jopa etuna, onhan kyseessä yhtä vaalikautta kauemmas kantavat asiat, mutta itse näen, että osallistuminen vahvistaisi demokratiaa, Helve pohtii.

Maankäytön suunnittelun käytänteet ja tavat toimia vaihtelevat

kaupunkiseuduittain merkittävästi. Yhdellä kaupunkiseudulla suunnittelua pyörittää toistakymmentä asiantuntijaa, kun taas toisessa toiminta voi olla yhden henkilön varassa. Ero kertoo Helven mielestä paljon siitä, kuinka hajanaista strateginen suunnittelu Suomessa yhä on.

Yksi suunnittelun kipupisteistä on kansalaisvaikuttaminen. Pitkän aikavälin suunnitelmat jäävät helposti kuntalaisten näkökulmasta hämäräksi.

– Kun ihmiset kommentoivat vaikkapa ratikkasuunnitelmia kaavaprosessissa, he eivät aina hahmota, että kyseessä on osa paljon laajempaa kaupunkiseudullista kokonaisuutta.

Suunnittelu tapahtuu monien kierteiden kautta

Henri Helve painottaa, että se, millaisiksi kaupungit ja kunnat kehittyvät ja miten ne suunnitellaan, tapahtuu monien kierteiden kautta. Häntä kiinnostaa tutkia, miten julkinen päätöksenteko ja hallinto toimii kokonaisuutena, kun kyseessä on strateginen maankäytön suunnittelu: miten päätökset tehdään, miten rahoitus järjestetään ja millaisena kaikki lopulta näkyy kuntalaisille.

Koska tutkimuksen aihepiiri on laaja ja aineistoakin on paljon tarjolla, hän on rajannut tutkimuksensa muutamaa suurimpaan kaupunkiseutuun ja näkökulman sopimukselliseen kumppanuuteen eli erityisesti siihen, kuinka näitä seutuja MAL-sopimusten kautta ohjataan.

– Toivon, että tutkimukseni auttaa ymmärtämään ja tulkitsemaan kaupunkiseutuja paremmin ja tukee kaupunkiseutujen suunnittelua. Suunnittelussa moni asia on valintoja. Loppujen lopuksi kaikki nämä valinnat välittyvät suoraan kuntalaisten arkeen. •

➔ KAKS tukee tutkimusta.

Info

Kunnanvaltuutettuna teet päätöksiä, joilla on merkitystä. Kuntaliitto on koonnut kattavan materiaalipaketin, joka tekee luottamushenkilötyöstä sujuvampaa ja vaikuttavampaa.

➔ Löydät materiaalipankin täältä:
www.kuntaliitto.fi/valtuutettu

Sivustolta löytyy esimerkiksi Kuntapäättäjän kokouskäsikirja, joka keskittyy kunnan päätöksentekoon, hallintoon ja kokousmenettelyyn. Käsikirjasta on hyötyä myös kunnan henkilöstölle – ja jokaiselle, joka haluaa ymmärtää, miten asiat kunnassa päätetään.

BCR2

Merikokous tarjoaa oivalluksia ja matkamuistoja.

Olipa kyseessä yrityksen uusi strategia tai tiimin yhteinen suunnittelupäivä, Punaisten laivojen kokoustilat ja monipuoliset palvelut tarjoavat elämyksellisen kokousmatkan. Päivän päätteeksi kannattaa piipahtaa Merimyyvälässä tekemässä loistavia löytöjä.

Varaa ryhmämatka:

puh. 0800 412 412, ryhma@vikingline.com

Varausaika 28.9.2025 asti. Matkustus aika 31.3.2026 asti.

Koskee uusia ryhmä- ja kokousmatkoja (min. 10 hlöä). Voimassa kaikilla aluksilla ja reiteillä ma-su.

**ALENNUS
MERIMYYMÄLÄSSÄ**

15 €

100 € ostoksesta

VIKING LINE